

श्रीआत्मानन्द-जैन-शताब्दि-सिरीझ नं. २.

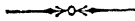
न्यायांभोनिधिश्च्रीमद्विजयानन्दसूरिभ्यो नमः ।

कलिकालसर्वज्ञ-श्रीहेमचन्द्राचार्यविरचितं

प्राकृतव्याकरणम् ।

(अष्टमाध्यायसूत्रपाठः)

धातुपाठश्च

सम्पादकः—

जैनाचार्यश्रीविजयवल्लभसूरिप्रशिष्यरत्न-

पंन्यासश्रीउमङ्गविजयगणिविनेयो

मुनिश्चरणविजयः ।

प्रकाशयित्री—

श्रीआत्मानन्द-जैन-सभा. भावनगर.

प्रति १०००] मूल्यमाणकचतुष्टयम् [वीरसं० २४६१

विक्रमसं० १९९१, आत्मसं० ३९; ईस्वी सन् १९३५.

Printed by Ramchandra Yesu Shedge, at the
Nirnaya Sagar Press, 26-28, Kolbhat Lane,
Bombay 2.

Published by Vallabhadas Tribhuvandas
Gandhi, Secretary, Shri Atmanand
Jain Sabha, Bhavnagar.

❧ समर्पण ❧

शान्त्यादि अनेक शुभगुण गणालंकृत विद्वान् माननीय
पूज्यप्रवर मुनिवर्य्य श्रीमान् पुण्यविजयजी महाराजनी
पुनित सेवामां !

सादर निवेदन करवानुं के सं० १९८४ नुं चौमासुं
पूज्यपाद प्रातःस्मरणीय आचार्य भगवान् श्रीविजय-
वल्लभसूरीश्वरजी महाराजनी शीतल छत्र छायामां
पाटणशहेरमां कर्तुं. ते समये सेवके आपनी पासे श्रीहे-
मचन्द्राचार्य महाराज रचित प्राकृतव्याकरण भणवानी
हार्दिकभावना दरशावी. आपे आपना बहुमूल्य समयनो
भोग आपी मने ते शीखव्युं. आपनी दयाशी अने श्रीगुरु-
देवनी कृपाशी सेवक ने प्राकृत-मागधी विगेरे भाषानो
यत्किंचित् बोध थयो. आ महान् उपकारने लइने आप
पूज्यने ज आपनी अनीच्छाए पण आ प्राकृतव्याकरण
नामनुं पुस्तक नम्र भावे सादर समर्पण करुं छुं. आशा छे
आप जरूर तेनो स्वीकार करशो.

कृपाभिलाषी सेवक—

चरण.

न्यायांभोनिधि श्रीमद् विज्यानंदसूरीश्वरजी
(आत्मारामजी) महाराज.

श्री महोदय प्रेस—भावनगर.

નિવેદન.

વિદ્વાનોના કરકમલમાં શ્રીઆત્માનંદ-જૈન-શતા-
બ્દિ-સિરીશ્વરં બીજું પુસ્તક પ્રાકૃતવ્યાકરણ મૂલ
અષ્ટમાધ્યાય સમર્પણ કરતાં પરમ પ્રમોદ થાય છે.

આ પ્રાકૃત વ્યાકરણના રચયિતા સુપ્રસિદ્ધ મહાન્
તત્ત્વવેત્તા કલિકાલસર્વજ્ઞ, કુમારપાલભૂપાલપ્રતિબોધક,
ભગવાન્ શ્રીહેમચંદ્રાચાર્ય મહારાજ છે. એઓશ્રી
પંચાંગીપૂર્ણ સપાદ લક્ષ પરિમિત સંસ્કૃત-પ્રાકૃત-
વ્યાકરણ બનાવ્યું છે.

પરમમાનનીય વિદ્વદ્વર્ય શ્રીયુત પાણિનિ મહર્ષિ
વૈદિક પ્રયોગો સાધવા માટે પોતાના પાણિનિ વ્યાકરણમાં
જ્યારે વૈદિક પ્રક્રિયા રાખી છે ત્યારે શ્રીહેમચંદ્રસૂરિજી
જૈન આગમ ગ્રંથોના પ્રાકૃત-માગધીભાષાના પ્રયોગો સિદ્ધ
કરવા પોતાના સિદ્ધહૈમશબ્દાનુશાસન વ્યાકરણમાં
આ પ્રાકૃત વ્યાકરણના નામથી સ્વતંત્ર આઠમો અધ્યાય
રચ્યો છે. અષ્ટાધ્યાયીમાં સાત અધ્યાય તો સંસ્કૃતના રચ્યા
છે અને કેવલ આઠમામાં છાં ભાષાના શબ્દો સિદ્ધ થાય

તેમ કર્યું છે. પાણિનિ વ્યાકરણમાં વૈદિક પ્રક્રિયા માટે
 ટાલ કોઈ વિભાગ જુદો નથી પાડ્યો ત્યારે સિદ્ધહેમના
 સાત અધ્યાયમાં સંસ્કૃત વ્યાકરણ સંપૂર્ણ કરી આઠમામાં
 કેવલ પ્રાકૃત વિગેરે છાે ભાષાના નિયમોજ ગુંથ્યા છે.

શ્રીમહેચંદ્રાચાર્ય મહારાજ પ્રાકૃત વ્યાકરણનો
 આરંભ કરતાં પ્રથમ “અથ પ્રાકૃતમ્” આ સૂત્રની
 રચના કરે છે. તેમજ ંજ સૂત્રની વૃત્તિ કરતાં પોતે સાફ
 જણાવે છે કે “સંસ્કૃતાનન્તરં પ્રાકૃતમુચ્યતે” પ્રથમ
 મેં સંસ્કૃત વ્યાકરણ સાત અધ્યાયના અઠાવીશ પાદમાં
 સંપૂર્ણ કર્યું. હવે પ્રાકૃત વ્યાકરણની શુરુઆત કરું છું. આ
 સૂત્રથી આપણને પુરેપુરી ટાત્રી થાય છે કે સૂરિજીએ
 સહુથી પ્રથમ સંસ્કૃત વ્યાકરણ બનાવ્યું અને પછી
 પ્રાકૃત વ્યાકરણનો આરંભ કર્યો.

આ આઠમા અધ્યાયના ચાર પાદ છે. પ્રથમ દ્વિતીય
 તૃતીય પાદમાં અને ચોથા પાદના ૨૫૯ સૂત્ર સુધી પ્રાકૃત
 પ્રયોગોના નિયમો જ આપ્યા છે. ૨૬૦થી શૌરસેની
 ભાષાનો આરંભ કરી ૨૬ સૂત્રોમાં તેના નિયમો બતાવી અંતે
 શેષં પ્રાકૃતવત્ કહી ૨૮૭ સૂત્રથી માગધી ભાષાના

નિયમોનો આરંભ કરે છે. તેને ૧૬ સૂત્રમાં સમાપ્ત કરી ૩૦૩ થી પૈશાચી ભાષાના નિયમો ૨૧ સૂત્રમાં પૂર્ણ કરી ૩૨૫ થી ચૂલિકા પૈશાચી ભાષાના કાયદાઓ વતાવે છે ૧૪ સૂત્રોમાં તેના ખાસ નિયમો આપી અંતમાં પ્રથમ આવી ગયેલા નિયમોની સાક્ષી આપી ૩૩૧ થી અપભ્રંશ ભાષાના નિયમોનો આરંભ કરે છે. તેને પાદની સમાપ્તિ સુધી પહોંચાડે છે. આ પ્રમાણે ચારે પાદમાં પ્રાકૃત, શૌરસેની, માગધી, પૈશાચી, ચૂલિકાપૈશાચી, અને અપભ્રંશ એમ છાે ભાષાના નિયમો રચયિતાએ સારી રીતે બતાવ્યા છે.

શ્રીહેમચંદ્રસૂરિના પ્રાકૃતવ્યાકરણની બરાબરી કરે તેવું સવિસ્તર વ્યાકરણ બીજું જોવામાં આવતું નથી. યદ્યપિ ષડ્ભાષા ચંદ્રિકા, પ્રાકૃતપ્રકાશ, પ્રાકૃત-લક્ષણ વિગેરે પ્રાકૃતના નિયમો બતાવનાર અન્ય વ્યાકરણો છે. પરંતુ એ બધા સંક્ષેપમાં છે. છાે ભાષાનો જે વિસ્તાર શ્રીહેમચંદ્રસૂરિજીના પ્રાકૃતવ્યાકરણમાં મળે છે તેવો વિસ્તાર બીજા કોઈ વ્યાકરણમાં મળતો નથી એમ ચોક્કસ ધાત્રી પૂર્વક હું કહું છું એમ નહીં પરંતુ ઝાજના

સમર્થ અર્ધ માગધીના પ્રોફેસરો (Professors) મુક્ત-કંઠે વિના સંકોચે ઉચ્ચારી રહ્યા છે.

દિવસે દિવસે પ્રાકૃત-માગધીનો અભ્યાસ વધુ પ્રમાણમાં પ્રસરતો જાય છે. એ બહુજ ઇચ્છનીય છે. અભ્યાસિઓને થોડામાં વધુ જ્ઞાન મળે એ હિસાબે શ્રીહેમચંદ્રાચાર્યે મૂલ સૂત્રોમાં એવા સરસ નિયમો બતાવી આપ્યા છે કે અભ્યાસિઓને અલ્પ પ્રયાસે પ્રાકૃત-માગધીનો બોધ મૂલ સૂત્રો અને તેના નિયમો કંઠાગ્ર કરી લેવાથી વિશેષ જ્ઞાન થઈ શકે એમ છે. અને તેથીજ આ મૂલ સૂત્રો છપાવવા પ્રયત્ન આદર્યો છે. ઘણા સૂત્રોતો વૃત્તિની અપેક્ષા રાખતાજ નથી. પૂર્વાપરનો ક્રમ-અનુવૃત્તિ ધ્યાનમાં રહે તો પછી વૃત્તિની જરૂર વિશેષતયા જણાતી નથી. પૂના, પાટણ, સૂરત વિગેરે સ્થલોથી સવૃત્તિક પ્રાકૃતવ્યાકરણ બહાર પડ્યું છે. પરંતુ મૂલ સૂત્ર રૂપે હજુ સુધી બહાર ન પડેલ હોવાથી આ કેવલ સૂત્ર રૂપેજ પ્રગટ કરવા યત્ન કર્યો છે. અર્ધ માગધીના અભ્યાસી સાધુ-સાધ્વી અથવા ગૃહસ્થ-વિદ્યાર્થી વિગેરેને વિશેષતયા લાભ થાય એ માટે નાનામાં નાની સાઈઝ (Pocket Size) રાખી છે. નાની સાઈઝ

હોવાથી પ્રત્યેક અભ્યાસી સારી રીતે પાસે રાખી શકે અને કંઠસ્થ કરી શકે. સવૃત્તિક પુસ્તક મોટી સાઈઝનું હોવાથી વિહારમાં સાધુ-સાધ્વીને સાથે રાખવા પ્રાયઃ હરકત પડે તેમજ વિદ્યાર્થીઓ મોટી સાઈઝને સંભાલી નથી શકતા તેથી આ નાની સાઈઝ પસંદ કરવામાં આવી છે.

પ્રાકૃત વ્યાકરણની અંતે **સવિસ્તર પ્રાકૃત ધાત્વા-દેશ** અકારાદિક્રમથી આપ્યો છે. એટલે પ્રથમ પ્રાકૃત ધાતુ પછી સંસ્કૃત ધાતુ અને ત્યારબાદ પ્રાકૃત સૂત્રના સપાદ અંક એમ એક પૃષ્ઠમાં ત્રણ વિભાગ આપવામાં આવ્યા છે. આથી અભ્યાસીને વધુ સુગમતા પડશે એમ માનવું યોગ્યજ છે.

પ્રાકૃતમાં અમુક ધાતુનું રૂપ આવ્યું તો સંસ્કૃતમાં કયો ધાતુ હોવો જોઈએ એ જાણવા માટે આ **ધાત્વાદેશ કોષ (Dictionary)** ની ગરજ પૂરી પાડે છે.

આ પુસ્તક છપાવવામાં પૂજ્યપાદ, પ્રાતઃસ્મરણીય, કેલ-વળીના મહાન્ પ્રચારક, **આચાર્ય શ્રીવિજયવલ્લભસૂરી-શ્વરજી** મહારાજના ઉપદેશથી અમદાવાદ શાહપુર નિવાસી **શા. ડાહ્યાભાઈ પોપટલાલે** ઘણી યોગ્ય મદદ આપી છે તે બદલ તેમને ધન્યવાદ આપવો યોગ્યજ ગણાય.

आ ग्रंथना अंतिम प्रुफो (Proofs) पूज्यपाद, प्रवर्त्तक,
 श्रीमान् कांतिविजयजी महाराजना प्रबिध्यरत्न, विद्वान्,
 संशोधनकार्यमां अतिनिपुण, पूज्यप्रवर, मुनिवर्य, श्रीमान्
पुण्यविजयजी महाराजे तपासी आप्या छे. ते माटे
 तेओश्रीनो अंतःकरणथी आभार मानुं छुं.

जो के बनता प्रयत्ने आ प्राकृत व्याकरण शुद्ध करेल
 छे तथापि दृष्टि दोषथी, अक्षर योजकना दोषथी, के मुद्रण
 दोषथी कोइ अशुद्धि रहेवा पामी होय तो निसर्ग कृपालु
 सुज्ञ सुधारवा कृपा करशे. एवी आशा साथे विरमुं छुं.

उजमबाई धर्मशाला.
 रतनपोल. अमदाबाद.
 १९९१ कर्त्तिकसुदि ५.
 आत्मसं ३९.
 रविवार. ता. ११-११-३४.

निवेदक—
मुनि चरणविजय.

आचार्य-श्रीविजयवल्लभसूरिभ्यो नमः ॥

कलिकालसर्वज्ञ-श्रीहेमचन्द्राचार्यविरचितं

प्राकृतव्याकरणम् ।

(अष्टमाध्यायसूत्रपाठः)

अथ प्राकृतम् ॥ ८ । १ । १ ॥

बहुलम् ॥ ८ । १ । २ ॥

आर्षम् ॥ ८ । १ । ३ ॥

दीर्घ-ह्रस्वौ मिथो वृत्तौ ॥ ८ । १ । ४ ॥

पदयोः सन्धिर्वा ॥ ८ । १ । ५ ॥

न युवर्णस्याऽस्वे ॥ ८ । १ । ६ ॥

एदोतोः स्वरे ॥ ८ । १ । ७ ॥

स्वरस्योद्धृत्ते ॥ ८ । १ । ८ ॥

त्यादेः ॥ ८ । १ । ९ ॥

लुक् ॥ ८ । १ । १० ॥

अन्त्यव्यञ्जनस्य ॥ ८ । १ । ११ ॥

न श्रद्दुदोः ॥ ८ । १ । १२ ॥

निर्दुरोर्वा ॥ ८ । १ । १३ ॥

स्वरेऽन्तरश्च ॥ ८ । १ । १४ ॥

स्त्रियामादविद्युतः ॥ ८ । १ । १५ ॥

रो रा ॥ ८ । १ । १६ ॥

क्षुधो हा ॥ ८ । १ । १७ ॥

शरदादेरत् ॥ ८ । १ । १८ ॥

दिक्-प्रावृषोः सः ॥ ८ । १ । १९ ॥

आयुरप्सरसोर्वा ॥ ८ । १ । २० ॥

ककुभो हः ॥ ८ । १ । २१ ॥

धनुषो वा ॥ ८ । १ । २२ ॥

- मोऽनुस्वारः ॥ ८ । १ । २३ ॥
 वा स्वरे मश्च ॥ ८ । १ । २४ ॥
 ड-ञ-ण-नो व्यञ्जने ॥ ८ । १ । २५ ॥
 वक्रादावन्तः ॥ ८ । १ । २६ ॥
 क्त्वा-स्यादेर्ण-स्वोर्वा ॥ ८ । १ । २७ ॥
 विंशत्यादेर्लुक् ॥ ८ । १ । २८ ॥
 मांसादेर्वा ॥ ८ । १ । २९ ॥
 वर्गेऽन्त्यो वा ॥ ८ । १ । ३० ॥
 प्रावृट्-शरत्-तरणयः पुंसि ॥ ८ । १ । ३१ ॥
 स्तमदाम-शिरो-नभः ॥ ८ । १ । ३२ ॥
 वाक्ष्यर्थ-वचनाद्याः ॥ ८ । १ । ३३ ॥
 गुणाद्याः क्लीबे वा ॥ ८ । १ । ३४ ॥
 वेमाञ्जल्याद्याः स्त्रियाम् ॥ ८ । १ । ३५ ॥
 बाहोरात् ॥ ८ । १ । ३६ ॥
 अतो डो विसर्गस्य ॥ ८ । १ । ३७ ॥

निष्प्रती ओत्परी माल्य-स्थोर्वा ॥ ८।१।३८ ॥

आदेः ॥ ८।१।३९ ॥

त्यदाद्यव्ययात् तत्स्वरस्य लुक् ॥ ८।१।४० ॥

पदादपेर्वा ॥ ८।१।४१ ॥

इतेः स्वरात् तश्च द्विः ॥ ८।१।४२ ॥

लुप्तय-र-व-श-ष-सां श-ष-सां दीर्घः ॥ ८।१।४३ ॥

अतः समृद्ध्यादौ वा ॥ ८।१।४४ ॥

दक्षिणे हे ॥ ८।१।४५ ॥

इः स्वप्नादौ ॥ ८।१।४६ ॥

पक्वा-ऽङ्गार-ललाटे वा ॥ ८।१।४७ ॥

मध्यम-कतमे द्वितीयस्य ॥ ८।१।४८ ॥

सप्तपर्णे वा ॥ ८।१।४९ ॥

मय्यङ्गिर्वा ॥ ८।१।५० ॥

ईर्हरे वा ॥ ८।१।५१ ॥

ध्वनि-विश्वचोरुः ॥ ८।१।५२ ॥

वन्द्र-खण्डिते णा वा ॥ ८ । १ । ५३ ॥
 गवये वः ॥ ८ । १ । ५४ ॥
 प्रथमे प-थोर्वा ॥ ८ । १ । ५५ ॥
 ज्ञो णत्वेऽभिज्ञादौ ॥ ८ । १ । ५६ ॥
 एच्छय्यादौ ॥ ८ । १ । ५७ ॥
 बल्ल्युत्कर-पर्यन्ता-ऽऽश्चर्ये वा ॥ ८ । १ । ५८ ॥
 ब्रह्मचर्ये चः ॥ ८ । १ । ५९ ॥
 तोऽन्तरि ॥ ८ । १ । ६० ॥
 ओत् पद्मे ॥ ८ । १ । ६१ ॥
 नमस्कार-परस्परे द्वितीयस्य ॥ ८ । १ । ६२ ॥
 वापौ ॥ ८ । १ । ६३ ॥
 स्वपावुच्च ॥ ८ । १ । ६४ ॥
 नात् पुनर्यादाइ वा ॥ ८ । १ । ६५ ॥
 बालाब्वरण्ये लुक् ॥ ८ । १ । ६६ ॥
 वाऽव्ययोत्खातादावदातः ॥ ८ । १ । ६७ ॥

घञ्वृद्धेर्वा ॥ ८ । १ । ६८ ॥

महाराष्ट्रे ॥ ८ । १ । ६९ ॥

मांसादिष्वनुस्वारे ॥ ८ । १ । ७० ॥

श्यामाके मः ॥ ८ । १ । ७१ ॥

इः सदादौ वा ॥ ८ । १ । ७२ ॥

आचार्ये चोऽच्च ॥ ८ । १ । ७३ ॥

ईः स्त्यान-खल्वाटे ॥ ८ । १ । ७४ ॥

उः सास्त्रा-स्तावके ॥ ८ । १ । ७५ ॥

ऊद् वाऽऽसारे ॥ ८ । १ । ७६ ॥

आर्यायां र्यः श्वश्वाम् ॥ ८ । १ । ७७ ॥

एद् ग्राह्ये ॥ ८ । १ । ७८ ॥

द्वारे वा ॥ ८ । १ । ७९ ॥

पारापते रो वा ॥ ८ । १ । ८० ॥

मात्रटि वा ॥ ८ । १ । ८१ ॥

उदोद् वाऽऽर्द्धे ॥ ८ । १ । ८२ ॥

ओदाल्यां पङ्क्तौ ॥ ८ । १ । ८३ ॥

ह्रस्वः संयोगे ॥ ८ । १ । ८४ ॥

इत एद्वा ॥ ८ । १ । ८५ ॥

किंशुके वा ॥ ८ । १ । ८६ ॥

मिरायाम् ॥ ८ । १ । ८७ ॥

पृथ्विपृथिवी-प्रतिश्रुन्मूषिक-हरिद्रा-

विभीतकेष्वत् ॥ ८ । १ । ८८ ॥

शिथिलेङ्गुदे वा ॥ ८ । १ । ८९ ॥

तित्तिरौ रः ॥ ८ । १ । ९० ॥

इतौ तो वाक्यादौ ॥ ८ । १ । ९१ ॥

ईर्जिह्वा-सिंह-त्रिंशद्-विंशतौ त्या ॥ ८ । १ । ९२ ॥

लुकि निरः ॥ ८ । १ । ९३ ॥

द्विन्योरुत् ॥ ८ । १ । ९४ ॥

प्रवासीक्षौ ॥ ८ । १ । ९५ ॥

युधिष्ठिरे वा ॥ ८ । १ । ९६ ॥

ओच्च द्विधाकृगः ॥ ८ । १ । ९७ ॥

वा निर्झरे ना ॥ ८ । १ । ९८ ॥

हरीतक्यामीतोऽत् ॥ ८ । १ । ९९ ॥

आत् कश्मीरे ॥ ८ । १ । १०० ॥

पानीयादिष्वित् ॥ ८ । १ । १०१ ॥

उज्जीर्णे ॥ ८ । १ । १०२ ॥

ऊर्हीन-विहीने वा ॥ ८ । १ । १०३ ॥

तीर्थे हे ॥ ८ । १ । १०४ ॥

एत् पीयूषा-ऽऽपीड-बिभीतक-क्रीदशेदशे ॥

नीड-पीठे वा ॥ ८ । १ । १०६ ॥

उतो मुकुलादिष्वित् ॥ ८ । १ । १०७ ॥

वोपरौ ॥ ८ । १ । १०८ ॥

गुरौ के वा । ८ । १ । १०९ ॥

इर्भ्रुकुटौ ॥ ८ । १ । ११० ॥

पुरुषे रोः ॥ ८ । १ । १११ ॥

ईः क्षुते ॥ ८ । १ । ११२ ॥

ऊत् सुभग-मुसले वा ॥ ८ । १ । ११३ ॥

अनुत्साहोत्सन्ने त्सच्छे ॥ ८ । १ । ११४ ॥

लुकि दुरो वा ॥ ८ । १ । ११५ ॥

ओत् संयोगे ॥ ८ । १ । ११६ ॥

कुतूहले वा ह्रस्वश्च ॥ ८ । १ । ११७ ॥

अदूतः सूक्ष्मे वा ॥ ८ । १ । ११८ ॥

दुकूले वा लश्च द्विः ॥ ८ । १ । ११९ ॥

ईर्वोद्वूढे ॥ ८ । १ । १२० ॥

उर्भू-हनूमत्-कण्डूय-वातूले ॥ ८ । १ । १२१ ॥

मधूके वा ॥ ८ । १ । १२२ ॥

इदेतौ नूपुरे वा ॥ ८ । १ । १२३ ॥

ओत् कूष्माण्डी-तूणीर-कूर्पर-स्थूल-ताम्बूल-

गुडूची-मूल्ये ॥ ८ । १ । १२४ ॥

स्थूणा-तूणे वा ॥ ८ । १ । १२५ ॥

ऋतोऽत् ॥ ८ । १ । १२६ ॥

आत् कृशा-मृदुक-मृदुत्वे वा ॥ ८ । १ । १२७ ॥

इत् कृपादौ ॥ ८ । १ । १२८ ॥

पृष्ठे वाऽनुत्तरपदे ॥ ८ । १ । १२९ ॥

मसृण-मृगाङ्क-मृत्यु-शृङ्ग-धृष्टे वा ॥ १३० ॥

उद् ऋत्वादौ ॥ ८ । १ । १३१ ॥

निवृत्त-वृन्दारके वा । ८ । १ । १३२ ॥

वृषभे वा वा ॥ ८ । १ । १३३ ॥

गौणाऽन्त्यस्य ॥ ८ । १ । १३४ ॥

मातुरिद्धा ॥ ८ । १ । १३५ ॥

उदूदोन्मृषि ॥ ८ । १ । १३६ ॥

इदुतौ वृष्ट-वृष्टि-पृथङ्-मृदङ्ग-नष्टके १३७

वा बृहस्पतौ ॥ ८ । १ । १३८ ॥

इदेदोद् वृन्ते ॥ ८ । १ । १३९ ॥

रिः केवलस्य ॥ ८ । १ । १४० ॥

ऋणज्वृषभत्वृषौ वा ॥ ८ । १ । १४१ ॥

दृशः क्विप्-टक्-सकः ॥ ८ । १ । १४२ ॥

आहृते ढिः ॥ ८ । १ । १४३ ॥

अरिर्दृप्ते ॥ ८ । १ । १४४ ॥

लृत् इलिः कृप्त-कृन्ने ॥ ८ । १ । १४५ ॥

एत् इद्वा वेदना-चपेटा-देवर-केसरे ॥ १४६ ॥

ऊः स्तेने वा ॥ ८ । १ । १४७ ॥

ऐत् एत् ॥ ८ । १ । १४८ ॥

इत् सैन्धव-शनैश्चरे ॥ ८ । १ । १४९ ॥

सैन्ये वा ॥ ८ । १ । १५० ॥

अइर्देत्यादौ च ॥ ८ । १ । १५१ ॥

वैरादौ वा ॥ ८ । १ । १५२ ॥

एच्च दैवे ॥ ८ । १ । १५३ ॥

उच्चैर्नीचैस्यअः ॥ ८ । १ । १५४ ॥

ईद् धैर्ये ॥ ८ । १ । १५५ ॥

ओतोऽद्वाऽन्योन्य-प्रकोष्ठा-ऽऽतोद्य-शिरोवे-
दना-मनोहर-सरोरुहे क्तोश्च वः ॥ १५६ ॥

ऊत् सोच्छ्वासे ॥ ८ । १ । १५७ ॥

गव्यउ-आअः ॥ ८ । १ । १५८ ॥

औत ओत् ॥ ८ । १ । १५९ ॥

उत् सौन्दर्यादौ ॥ ८ । १ । १६० ॥

कौक्षेयके वा ॥ ८ । १ । १६१ ॥

अउः पौरादौ च ॥ ८ । १ । १६२ ॥

आच्च गौरवे ॥ ८ । १ । १६३ ॥

नाव्यावः ॥ ८ । १ । १६४ ॥

एत् त्रयोदशादौ स्वरस्य सस्वरव्यञ्जनेन ॥

स्थविर-विचकिला-ऽयस्कारे ॥ ८ । १ । १६६ ॥

घा कदले ॥ ८ । १ । १६७ ॥

बेतः कर्णिकारे ॥ ८ । १ । १६८ ॥

अथौ वैत् ॥ ८ । १ । १६९ ॥

ओत् पूतर-बदर-नवमालिका-नवफलिका-
पूगफले ॥ ८ । १ । १७० ॥

न वा मयूख-लवण-चतुर्गुण-चतुर्थ-चतुर्दश-
चतुर्वार-सुकुमार-कुतूहलोदूखलोलूखले ॥

अवापोते ॥ ८ । १ । १७२ ॥

ऊच्चोपे ॥ ८ । १ । १७३ ॥

उमो निषण्णे ॥ ८ । १ । १७४ ॥

प्रावरणे अङ्गवाङ् ॥ ८ । १ । १७५ ॥

स्वरादसंयुक्तस्यानादेः ॥ ८ । १ । १७६ ॥

क-ग-च-ज-त-द-प-य-वां प्रायो लुक् ॥ १७७ ॥

यमुना-चामुण्डा-कामुका-ऽतिमुक्तके

मोऽनुनासिकश्च ॥ ८ । १ । १७८ ॥

नाऽवर्णात् पः ॥ ८ । १ । १७९ ॥

अवर्णो यश्च्रुतिः ॥ ८ । १ । १८० ॥

कुब्ज-कर्पर-कीले कः खोऽपुष्पे ॥ १८१ ॥
 मरकत-मदकले गः कन्दुके त्वादेः ॥ १८२ ॥
 किराते चः ॥ ८ । १ । १८३ ॥
 शीकरे भ-हौ वा ॥ ८ । १ । १८४ ॥
 चन्द्रिकायां मः ॥ ८ । १ । १८५ ॥
 निकष-स्फटिक-चिकुरे हः ॥ ८ । १ । १८६ ॥
 ख-घ-थ-ध-भाम् ॥ ८ । १ । १८७ ॥
 पृथकि धो वा ॥ ८ । १ । १८८ ॥
 शृङ्खले खः कः ॥ ८ । १ । १८९ ॥
 पुष्पाग-भागिन्योर्गो मः ॥ ८ । १ । १९० ॥
 छागे लः ॥ ८ । १ । १९१ ॥
 ऊत्वे दुर्भग-सुभगे वः ॥ ८ । १ । १९२ ॥
 खचित-पिशाचयोश्च स-ल्लौ वा ॥ १९३ ॥
 जटिले जो झो वा ॥ ८ । १ । १९४ ॥
 टो डः ॥ ८ । १ । १९५ ॥

सटा-शकट-कैटभे ढः ॥ ८ । १ । १९६ ॥

स्फटिके लः ॥ ८ । १ । १९७ ॥

चपेटा-पाटौ वा ॥ ८ । १ । १९८ ॥

ठो ढः ॥ ८ । १ । १९९ ॥

अङ्कोठे लः ॥ ८ । १ । २०० ॥

पिठरे हो वा रश्च डः ॥ ८ । १ । २०१ ॥

डो लः ॥ ८ । १ । २०२ ॥

वेणौ णो वा ॥ ८ । १ । २०३ ॥

तुच्छे तश्च-छौ वा ॥ ८ । १ । २०४ ॥

तगर-त्रसर-तूबरे टः ॥ ८ । १ । २०५ ॥

प्रत्यादौ डः ॥ ८ । १ । २०६ ॥

इत्वे वेतसे ॥ ८ । १ । २०७ ॥

गर्भिता-ऽतिमुक्तके णः ॥ ८ । १ । २०८ ॥

रुदिते दिना ण्णः ॥ ८ । १ । २०९ ॥

सप्ततौ रः ॥ ८ । १ । २१० ॥

अतसी-सातवाहने लः ॥ ८ । १ । २११ ॥

पलिते वा ॥ ८ । १ । २१२ ॥

पीते वो ले वा ॥ ८ । १ । २१३ ॥

वितस्ति-वसति-भरत-कातर-

मातुलिङ्गे हः ॥ ८ । १ । २१४ ॥

मेथि-शिथिर-शिथिल-प्रथमे थस्य ढः ॥ २१५

निशीथ-पृथिव्योर्वा ॥ ८ । १ । २१६ ॥

दशन-दष्ट-दग्ध-दोला-दण्ड-दर-दाह-दम्भ-

दर्भ-कदन-दोहदे दो वा डः ॥ ८ । १ । २१७ ॥

दंश-दहोः ॥ ८ । १ । २१८ ॥

सङ्ख्या-गङ्गदे रः ॥ ८ । १ । २१९ ॥

कदल्यामद्रुमे ॥ ८ । १ । २२० ॥

प्रदीपि-दोहदे लः ॥ ८ । १ । २२१ ॥

कदम्बे वा ॥ ८ । १ । २२२ ॥

दीपौ धो वा ॥ ८ । १ । २२३ ॥

कदर्थिते वः ॥ ८ । १ । २२४ ॥

ककुदे हः ॥ ८ । १ । २२५ ॥

निषधे धो ढः ॥ ८ । १ । २२६ ॥

वौषधे ॥ ८ । १ । २२७ ॥

नो णः ॥ ८ । १ । २२८ ॥

वाऽऽदौ ॥ ८ । १ । २२९ ॥

निम्ब-नापिते ल-ण्हं वा ॥ ८ । १ । २३० ॥

पो वः ॥ ८ । १ । २३१ ॥

पाटि-परुष-परिघ-परिखा-पनस-

पारिभद्रे फः ॥ ८ । १ । २३२ ॥

प्रभूते वः ॥ ८ । १ । २३३ ॥

नीपा-ऽऽपीडे मो वा ॥ ८ । १ । २३४ ॥

पापद्धौ रः ॥ ८ । १ । २३५ ॥

फो भ-हौ ॥ ८ । १ । २३६ ॥

बो वः ॥ ८ । १ । २३७ ॥

विसिन्यां भः ॥ ८ । १ । २३८ ॥

कबन्धे म-यौ ॥ ८ । १ । २३९ ॥

कैटभे भो वः ॥ ८ । १ । २४० ॥

विषमे मो ढो वा ॥ ८ । १ । २४१ ॥

मन्मथे वः ॥ ८ । १ । २४२ ॥

वाऽभिमन्यौ ॥ ८ । १ । २४३ ॥

भ्रमरे सो वा ॥ ८ । १ । २४४ ॥

आदेर्यो जः ॥ ८ । १ । २४५ ॥

युष्मद्यर्थपरे तः ॥ ८ । १ । २४६ ॥

यष्ट्यां लः ॥ ८ । १ । २४७ ॥

वोत्तरीया-ऽनीय-तीय-कृद्ये ज्ञः ॥ ८ । १ । २४८ ॥

छायायां होऽकान्तौ वा ॥ ८ । १ । २४९ ॥

डाह-वौ कतिपये ॥ ८ । १ । २५० ॥

किरि-भेरे रो डः ॥ ८ । १ । २५१ ॥

पर्याणे डा वा ॥ ८ । १ । २५२ ॥

करवीरे णः ॥ ८ । १ । २५३ ॥

हरिद्रादौ लः ॥ ८ । १ । २५४ ॥

स्थूले लो रः ॥ ८ । १ । २५५ ॥

लाहल-लाङ्गल-लाङ्गूले वाऽऽदेर्णः ॥ २५६ ॥

ललाटे च ॥ ८ । १ । २५७ ॥

शबरे बो मः ॥ ८ । १ । २५८ ॥

स्वप्न-नीव्योर्वा ॥ ८ । १ । २५९ ॥

श-षोः सः ॥ ८ । १ । २६० ॥

सुषायां ण्हो न वा ॥ ८ । १ । २६१ ॥

दश-पाषाणे हः ॥ ८ । १ । २६२ ॥

दिवसे सः ॥ ८ । १ । २६३ ॥

हो घोऽनुस्वारात् ॥ ८ । १ । २६४ ॥

षट्-शमी-शाव-सुधा-सप्तपर्णेष्वादेश्छः २६५

शिरायां वा ॥ ८ । १ । २६६ ॥

लुगू भाजन-दनुज-राजकुले जः

सस्वरस्य न वा ॥ ८ । १ । २६७ ॥

व्याकरण-प्राकारा-ऽऽगते क-गोः ॥ ८ । १ । २६८

किसलय-कालायस-हृदये यः ॥ ८ । १ । २६९ ॥

दुर्गादेव्युदुम्बर-पादपतन-पादपीठेऽन्तर्दः ॥

यावत्-तावज्जीविता-ऽऽवर्त्तमाना-ऽवट-प्रा-

वारक-देवकुलैवमेवे वः ॥ ८ । १ । २७१ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते सिद्धहेमचन्द्रामिधानश-

ब्दानुशासने अष्टमस्याध्यायस्य प्रथमः पादः ॥ १ ॥

यद्दोर्मण्डलकुण्डलीकृतधनुर्दण्डेन सिद्धाधिप !,

क्रीतं वैरिकुलात् त्वया किल दलत्कुन्दावदातं यशः ।

भ्रान्त्वा त्रीणि जगन्ति खेदविवशं तन्मालवीनां व्यधा-

दापाण्डौ स्तनमण्डले च धवले गण्डस्थले च स्थितिम् ॥ १ ॥

२१

अहम् ।

अथ द्वितीयः पादः ।

संयुक्तस्य ॥ ८ । २ । १ ॥

शक्त-मुक्त-दष्ट-रुण-मृदुत्वे को वा ॥ ८ । २ । २ ॥

क्षः खः क्वचित्तु छ-झौ ॥ ८ । २ । ३ ॥

ष्क-स्कयोर्नाम्नि ॥ ८ । २ । ४ ॥

शुष्क-स्कन्दे वा ॥ ८ । २ । ५ ॥

क्ष्वेटकादौ ॥ ८ । २ । ६ ॥

स्थाणावहरे ॥ ८ । २ । ७ ॥

स्तम्भे स्तो वा ॥ ८ । २ । ८ ॥

थ-ठावस्पन्दे ॥ ८ । २ । ९ ॥

रक्ते गो वा ॥ ८ । २ । १० ॥

शुल्के ज्ञो वा ॥ ८ । २ । ११ ॥

कृत्ति-चत्वरे चः ॥ ८ । २ । १२ ॥

त्योऽचैत्ये ॥ ८ । २ । १३ ॥

प्रत्यूपे षश्च हो वा ॥ ८ । २ । १४ ॥

त्व-थ्व-द्व-ध्वां च-छ-ज-झाः क्वचित् ॥ १५ ॥

वृश्चिके श्वेर्शुर्वा ॥ ८ । २ । १६ ॥

छोऽक्ष्यादौ ॥ ८ । २ । १७ ॥

क्षमायां कौ ॥ ८ । २ । १८ ॥

ऋक्षे वा ॥ ८ । २ । १९ ॥

क्षण उत्सवे ॥ ८ । २ । २० ॥

ह्रस्वात् थ्य-श्च-त्स-प्सामनिश्चले ॥ ८ । २ । २१ ॥

सामर्थ्योत्सुकोत्सवे वा ॥ ८ । २ । २२ ॥

स्पृहायाम् ॥ ८ । २ । २३ ॥

द्य-य्य-र्या जः ॥ ८ । २ । २४ ॥

अभिमन्यौ ज-ञ्जौ वा ॥ ८ । २ । २५ ॥

साध्वस-ध्य-ह्यां झः ॥ ८ । २ । २६ ॥

ध्वजे वा ॥ ८ । २ । २७ ॥

इन्धौ ज्ञा ॥ ८ । २ । २८ ॥

वृत्त-प्रवृत्त-मृत्तिका-पत्तन-कदर्थिते टः ॥ २९ ॥

र्त्तस्याऽधूर्त्तादौ ॥ ८ । २ । ३० ॥

वृन्ते णटः ॥ ८ । २ । ३१ ॥

ठोऽस्थि-विसंस्थुले ॥ ८ । २ । ३२ ॥

स्त्यान-चतुर्था-ऽर्थे वा ॥ ८ । २ । ३३ ॥

ष्टस्याऽनुष्टेष्टा-सन्दष्टे ॥ ८ । २ । ३४ ॥

गर्त्ते डः ॥ ८ । २ । ३५ ॥

सम्मर्द-वितर्दि-विच्छर्द-च्छर्दि-कपर्द-

मर्दिते र्दस्य ॥ ८ । २ । ३६ ॥

गर्दभे वा ॥ ८ । २ । ३७ ॥

कन्दरिका-भिन्दिपाले णडः ॥ ८ । २ । ३८ ॥

स्तब्धे ठ-ढौ ॥ ८ । २ । ३९ ॥

दग्ध-विदग्ध-वृद्धि-वृद्धे ढः ॥ ८ । २ । ४० ॥

श्रद्धर्द्धि-मूर्धा-ऽर्धेऽन्ते वा ॥ ८ । २ । ४१ ॥

मन्त्र-ज्ञोर्णः ॥ ८ । २ । ४२ ॥

पञ्चाशत्-पञ्चदश-दत्ते ॥ ८ । २ । ४३ ॥

मन्यौ न्तो वा ॥ ८ । २ । ४४ ॥

स्तस्य थोऽसमस्त-स्तम्बे ॥ ८ । २ । ४५ ॥

स्तवे वा ॥ ८ । २ । ४६ ॥

पर्यस्ते थ-टौ ॥ ८ । २ । ४७ ॥

वोत्साहे थो हश्च रः ॥ ८ । २ । ४८ ॥

आश्लिष्टे ल-धौ ॥ ८ । २ । ४९ ॥

चिह्ने न्धो वा ॥ ८ । २ । ५० ॥

भस्मात्मनोः पो वा ॥ ८ । २ । ५१ ॥

ङ्ग-कमोः ॥ ८ । २ । ५२ ॥

ष्य-स्पयोः फः ॥ ८ । २ । ५३ ॥

भीष्मे ष्मः ॥ ८ । २ । ५४ ॥

श्लेष्मणि वा ॥ ८ । २ । ५५ ॥

ताम्रा-ऽऽघ्रे म्बः ॥ ८ । २ । ५६ ॥

हो भो वा ॥ ८ । २ । ५७ ॥

वा विह्वले वौ वश्च ॥ ८ । २ । ५८ ॥

वोर्ध्वे ॥ ८ । २ । ५९ ॥

कश्मीरे भो वा ॥ ८ । २ । ६० ॥

न्मो मः ॥ ८ । २ । ६१ ॥

ग्मो वा ॥ ८ । २ । ६२ ॥

ब्रह्मचर्य-तूर्य-सौन्दर्य-शौण्डीर्ये योरः ॥ ६३ ॥

धैर्ये वा ॥ ८ । २ । ६४ ॥

एतः पर्यन्ते ॥ ८ । २ । ६५ ॥

आश्चर्ये ॥ ८ । २ । ६६ ॥

अतो रिआ-ऽर-रिज्ज-रीअं ॥ ८ । २ । ६७ ॥

पर्यस्त-पर्याण-सौकुमार्ये लः ॥ ८ । २ । ६८ ॥

बृहस्पति-वनस्पत्योः सो वा ॥ ८ । २ । ६९ ॥

बाष्पे होऽश्रुणि ॥ ८ । २ । ७० ॥

कार्षापणे ॥ ८ । २ । ७१ ॥

दुःख-दक्षिण-तीर्थे वा ॥ ८ । २ । ७२ ॥
 कूष्माण्ड्यां षमो लस्तु ण्डो वा ॥ ८ । २ । ७३ ॥
 पक्ष्म-श्म-ष्म-स्म-ह्मां म्हः ॥ ८ । २ । ७४ ॥
 सूक्ष्म-श्र-ष्ण-स्त्र-ह्र-ह्र-क्ष्णां ण्हः ॥ ८ । २ । ७५ ॥
 ह्रो ल्हः ॥ ८ । २ । ७६ ॥
 क-ग-ट-ड-त-द-प-श-ष-स-ऌ-क-ऍ-पामूर्ध्व
 लुक् ॥ ८ । २ । ७७ ॥
 अधो म-न-याम् ॥ ८ । २ । ७८ ॥
 सर्वत्र ल-व-रामवन्द्रे ॥ ८ । २ । ७९ ॥
 द्रे रो न वा ॥ ८ । २ । ८० ॥
 धात्र्याम् ॥ ८ । २ । ८१ ॥
 तीक्ष्णे णः ॥ ८ । २ । ८२ ॥
 ज्ञो जः ॥ ८ । २ । ८३ ॥
 मध्याह्ने हः ॥ ८ । २ । ८४ ॥
 दशार्हे ॥ ८ । २ । ८५ ॥

- आदेः श्मश्रु-श्मशाने ॥ ८ । २ । ८६ ॥
 श्रो हरिश्चन्द्रे ॥ ८ । २ । ८७ ॥
 रात्रौ वा ॥ ८ । २ । ८८ ॥
 अनादौ शेषादेशयोर्द्वित्वम् ॥ ८ । २ । ८९ ॥
 द्वितीय-तुर्ययोरुपरि पूर्वः ॥ ८ । २ । ९० ॥
 दीर्घे वा ॥ ८ । २ । ९१ ॥
 न दीर्घाऽनुस्वारात् ॥ ८ । २ । ९२ ॥
 र-होः ॥ ८ । २ । ९३ ॥
 धृष्टद्युम्ने णः ॥ ८ । २ । ९४ ॥
 कर्णिकारे वा ॥ ८ । २ । ९५ ॥
 दृष्टे ॥ ८ । २ । ९६ ॥
 समासे वा ॥ ८ । २ । ९७ ॥
 तैलादौ ॥ ८ । २ । ९८ ॥
 सेवादौ वा ॥ ८ । २ । ९९ ॥
 शार्ङ्गे ङात्पूर्वोऽत् ॥ ८ । २ । १०० ॥

क्षमा-श्लाघा-रत्नेऽन्त्यव्यञ्जनात् ॥ ८।२।१०१ ॥

स्नेहाऽग्नयोर्वा ॥ ८।२।१०२ ॥

प्लक्षे लात् ॥ ८।२।१०३ ॥

ह-श्री-ही-कृत्स्न-क्रिया-दिष्ट्यास्वित् ॥ १०४ ॥

श-र्ष-तप्त-वज्रे वा ॥ ८।२।१०५ ॥

लात् ॥ ८।२।१०६ ॥

स्याद्-भव्य-चैत्य-चौर्यसमेषु यात् ॥ १०७ ॥

स्वप्ने नात् ॥ ८।२।१०८ ॥

स्निग्धे वाऽऽदितौ ॥ ८।२।१०९ ॥

कृष्णे वर्णे वा ॥ ८।२।११० ॥

उच्चार्यति ॥ ८।२।१११ ॥

पद्म-छद्म-मूर्ख-द्वारे वा ॥ ८।२।११२ ॥

तन्वीतुल्येषु ॥ ८।२।११३ ॥

एकस्वरे श्वः-स्वे ॥ ८।२।११४ ॥

ज्यायामीत् ॥ ८।२।११५ ॥

करेणू-वाराणस्यो र-णोर्व्यत्ययः ॥ ११६ ॥

आलाने ल-नोः ॥ ८ । २ । ११७ ॥

अचलपुरे च-लोः ॥ ८ । २ । ११८ ॥

महाराष्ट्रे ह-रोः ॥ ८ । २ । ११९ ॥

हृदे ह-दोः ॥ ८ । २ । १२० ॥

हरिताले र-लोर्न वा ॥ ८ । २ । १२१ ॥

लघुके ल-होः ॥ ८ । २ । १२२ ॥

ललाटे ल-डोः ॥ ८ । २ । १२३ ॥

ह्ये ह्योः ॥ ८ । २ । १२४ ॥

स्तोकस्य थोक्क-थोव-थेवाः ॥ ८ । २ । १२५ ॥

दुहितृ-भगिन्योर्धूआ-वहिण्यौ ॥ ८ । २ । १२६ ॥

वृक्ष-क्षितयो रुक्ख-छूढौ ॥ ८ । २ । १२७ ॥

वनिताया विलया ॥ ८ । २ । १२८ ॥

गौणस्यपतः कूरः ॥ ८ । २ । १२९ ॥

स्त्रिया इत्थी ॥ ८ । २ । १३० ॥

धृतेर्दिहिः ॥ ८ । २ । १३१ ॥
 मार्जारस्य मञ्जर-वञ्जरौ ॥ ८ । २ । १३२ ॥
 वैडूर्यस्य वेरुलिअं ॥ ८ । २ । १३३ ॥
 एण्हि एत्ताहे इदानीमः ॥ ८ । २ । १३४ ॥
 पूर्वस्य पुरिमः ॥ ८ । २ । १३५ ॥
 त्रस्तस्य हित्थ-तट्ठौ ॥ ८ । २ । १३६ ॥
 बृहस्पतौ बहो भयः ॥ ८ । २ । १३७ ॥
 मलिनोभय-शुक्ति-छुप्ता-ऽऽरब्ध-पदातेर्मङ्ग-
 लावह-सिप्पि-छिक्का-ऽऽढत्त-पाइक्कं ॥ १३८ ॥
 दंष्ट्राया दाढा ॥ ८ । २ । १३९ ॥
 बहिसो बाहिं-बाहिरौ ॥ ८ । २ । १४० ॥
 अधसो हेट्ठं ॥ ८ । २ । १४१ ॥
 मातृ-पितुः स्वसुः सिआ-च्छौ ॥ ८ । २ । १४२ ॥
 तिर्यचस्तिरिच्छिः ॥ ८ । २ । १४३ ॥
 गृहस्य घरोऽपतौ ॥ ८ । २ । १४४ ॥

शीलाद्यर्थस्यैरः ॥ ८ । २ । १४५ ॥
 कत्वस्तुमत्-तूण-तुआणाः ॥ ८ । २ । १४६ ॥
 इदमर्थस्य केरः ॥ ८ । २ । १४७ ॥
 पर-राजभ्यां क-डिकौ च ॥ ८ । २ । १४८ ॥
 युष्मदस्मदोऽज एच्चयः ॥ ८ । २ । १४९ ॥
 चतेवः ॥ ८ । २ । १५० ॥
 सर्वाङ्गादीनस्यैकः ॥ ८ । २ । १५१ ॥
 पथो णस्यैकट् ॥ ८ । २ । १५२ ॥
 इयस्याऽऽत्मनो णयः ॥ ८ । २ । १५३ ॥
 त्वस्य डिमा-त्तणौ वा ॥ ८ । २ । १५४ ॥
 अनङ्कोठात् तैलस्य डेल्लः ॥ ८ । २ । १५५ ॥
 यत्तदेतदोऽतोरित्तिअ एतल्लुक च ॥ १५६ ॥
 इदंकिमश्च डेत्तिअ-डेत्तिल डेदहाः ॥ १५७ ॥
 कृत्वसो हुत्तम् ॥ ८ । २ । १५८ ॥
 आल्विल्लोला-ऽऽल-वन्त-मन्तेत्तेर-मणा मतोः

- तो दो तसो वा ॥ ८ । २ । १६० ॥
 त्रपो हि-ह-त्थाः ॥ ८ । २ । १६१ ॥
 वैकाहः सि सिअं इआ ॥ ८ । २ । १६२ ॥
 डिल-डुलौ भवे ॥ ८ । २ । १६३ ॥
 स्वार्थे कश्च वा ॥ ८ । २ । १६४ ॥
 लो नवैकाद्वा ॥ ८ । २ । १६५ ॥
 उपरेः संव्याने ॥ ८ । २ । १६६ ॥
 भ्रुवो मया डमया ॥ ८ । २ । १६७ ॥
 शनैसो डिअम् ॥ ८ । २ । १६८ ॥
 मनाको न वा डयं च ॥ ८ । २ । १६९ ॥
 मिश्राडुलिअः ॥ ८ । २ । १७० ॥
 रो दीर्घात् ॥ ८ । २ । १७१ ॥
 त्वादेः सः ॥ ८ । २ । १७२ ॥
 विद्युत्-पत्र-पीतान्धालः ॥ ८ । २ । १७३ ॥
 गोणादयः ॥ ८ । २ । १७४ ॥

अव्ययम् ॥ ८ । २ । १७५ ॥

तं वाक्योपन्यासे ॥ ८ । २ । १७६ ॥

आम अभ्युपगमे ॥ ८ । २ । १७७ ॥

णवि वैपरीत्ये ॥ ८ । २ । १७८ ॥

पुणरुक्तं कृतकरणे ॥ ८ । २ । १७९ ॥

हन्दि विषाद-विकल्प-पश्चात्ताप-

निश्चय-सत्ये ॥ ८ । २ । १८० ॥

हन्द च गृहाणार्थे ॥ ८ । २ । १८१ ॥

मिव पिव विव ब्र व विअ इवार्थे वा ॥ १८२ ॥

जेण तेण लक्षणे ॥ ८ । २ । १८३ ॥

णइ चेअ चिअ च अवधारणे ॥ ८ । २ । १८४ ॥

बले निर्धारण-निश्चययोः ॥ ८ । २ । १८५ ॥

किरेर हिर किलार्थे वा ॥ ८ । २ । १८६ ॥

णवर केवले ॥ ८ । २ । १८७ ॥

आनन्तर्ये णवरि ॥ ८ । २ । १८८ ॥

- अलाहि निवारणे ॥ ८ । २ । १८९ ॥
 अण णाईं नजर्थे ॥ ८ । २ । १९० ॥
 माईं मार्ये ॥ ८ । २ । १९१ ॥
 हद्धी निर्वेदे ॥ ८ । २ । १९२ ॥
 वेवे भय-वारण-विषादे ॥ ८ । २ । १९३ ॥
 वेव च आमन्त्रणे ॥ ८ । २ । १९४ ॥
 मामि हला हले सख्या वा ॥ ८ । २ । १९५ ॥
 दे सम्मुखीकरणे च ॥ ८ । २ । १९६ ॥
 हुं दान-पृच्छा-निवारणे ॥ ८ । २ । १९७ ॥
 हु खु निश्चय-वितर्क-सम्भावन-विस्मये ॥ १९८ ॥
 ऊ गर्हा-ऽऽक्षेप-विस्मय-सूचने ॥ ८ । २ । १९९ ॥
 थू कुत्सायाम् ॥ ८ । २ । २०० ॥
 रे अरे सम्भाषण-रतिकलहे ॥ ८ । २ । २०१ ॥
 हरे क्षेपे च ॥ ८ । २ । २०२ ॥
 ओ सूचना-पश्चात्तापे ॥ ८ । २ । २०३ ॥

अबो सूचना-दुःख-सम्भाषणा-ऽपराध-वि-
 स्मया-ऽऽनन्दा-ऽऽदर-भय-खेद-विषाद-पश्चा
 त्तापे ॥ ८ । २ । २०४ ॥

अइ सम्भावने ॥ ८ । २ । २०५ ॥

वणे निश्चय-विकल्पाऽनुकम्प्ये च ॥ २०६ ॥

मणे विमर्शे ॥ ८ । २ । २०७ ॥

अम्मो आश्चर्ये ॥ ८ । २ । २०८ ॥

स्वयमोऽर्थे अप्पणो न वा ॥ ८ । २ । २०९ ॥

प्रत्येकमः पाडिक्कं पाडिएक्कं ॥ ८ । २ । २१० ॥

उअ पश्य ॥ ८ । २ । २११ ॥

इहरा इतरथा ॥ ८ । २ । २१२ ॥

एक्कसरिअं झगिति सम्प्रति ॥ ८ । २ । २१३ ॥

मोरउल्ला मुधा ॥ ८ । २ । २१४ ॥

दराऽर्धाऽल्पे ॥ ८ । २ । २१५ ॥

किणो प्रश्ने ॥ ८ । २ । २१६ ॥

इ-जे-राः पादपूरणे ॥ ८ । २ । २१७ ॥
 प्यादयः ॥ ८ । २ । २१८ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रसूरिविरचिते सिद्धहेमचन्द्रा-
 भिधानशब्दानुशासने अष्टमस्याध्यायस्य
 द्वितीयः पादः समाप्तः ॥ २ ॥

द्विषत्पुरक्षोदविनोदहेतोर्भवादवामस्य भवद्भुजस्य ।
 अयं विशेषो भुवनैकवीर !, परं न यत्काममपाकरोति ॥ १ ॥

अहम् ।

अथ तृतीयः पादः ।

वीप्स्यात् स्यादेर्वीप्स्ये स्वरे मो वा ॥ १ ॥

अतः सेडोः ॥ ८ । ३ । २ ॥

वैतत्-तदः ॥ ८ । ३ । ३ ॥

जस्-शसोर्लुक् ॥ ८ । ३ । ४ ॥

अमोऽस्य ॥ ८ । ३ । ५ ॥

टा-आमोर्णः ॥ ८ । ३ । ६ ॥

भिसो हि हिँ हिं ॥ ८ । ३ । ७ ॥

ङसेस्तो-दो-दु-हि-हिन्तो-लुक् ॥ ८ । ३ । ८ ॥

भ्यसस्तो-दो-दु-हि-हिन्तो-सुन्तो ॥ ८ । ३ । ९ ॥

ङसः स्सः ॥ ८ । ३ । १० ॥

ङे म्मि ङेः ॥ ८ । ३ । ११ ॥

जस्-शस्-ङसि-तो-दो-द्वामि दीर्घः ॥ १२ ॥

भ्यसि वा ॥ ८ । ३ । १३ ॥

टाण-शस्येत् ॥ ८ । ३ । १४ ॥

भिस-भ्यस्-सुपि ॥ ८ । ३ । १५ ॥

इदुतो दीर्घः ॥ ८ । ३ । १६ ॥

चतुरो वा ॥ ८ । ३ । १७ ॥

लुप्ते शसि ॥ ८ । ३ । १८ ॥

अक्लीबे सौ ॥ ८ । ३ । १९ ॥

पुंसि जसो डउ डओ वा ॥ ८ । ३ । २० ॥

वोतो डवो ॥ ८ । ३ । २१ ॥

जस्-शसोर्णो वा ॥ ८ । ३ । २२ ॥

ङसि-ङसोः पुं-क्लीबे वा ॥ ८ । ३ । २३ ॥

टो णा ॥ ८ । ३ । २४ ॥

क्लीबे स्वरान्म् सेः ॥ ८ । ३ । २५ ॥

जस्-शस् ई-इं-णयः सप्राग्दीर्घाः ॥ २६ ॥

स्त्रियामुदोतौ वा ॥ ८ । ३ । २७ ॥

ईतः सेश्वा वा ॥ ८ । ३ । २८ ॥
 टा-डस्-डेरदादिदेद्वा तु डस्तेः ॥ २९ ॥
 नात आत् ॥ ८ । ३ । ३० ॥
 प्रत्यये डीर्न वा ॥ ८ । ३ । ३१ ॥
 अजातेः पुंसः ॥ ८ । ३ । ३२ ॥
 किं-यत्-तदोऽस्यमामि ॥ ८ । ३ । ३३ ॥
 छाया-हरिद्रयोः ॥ ८ । ३ । ३४ ॥
 स्वस्रादेर्डा ॥ ८ । ३ । ३५ ॥
 ह्रस्वोऽमि ॥ ८ । ३ । ३६ ॥
 नामन्वयात् सौ मः ॥ ८ । ३ । ३७ ॥
 ङो दीर्घो वा ॥ ८ । ३ । ३८ ॥
 ऋतोऽद्वा ॥ ८ । ३ । ३९ ॥
 नाक्यरं वा ॥ ८ । ३ । ४० ॥
 वाऽऽप ए ॥ ८ । ३ । ४१ ॥
 ईदूतोर्ह्रस्वः ॥ ८ । ३ । ४२ ॥

क्विपः ॥ ८ । ३ । ४३ ॥

ऋतामुदस्यमौसु वा ॥ ८ । ३ । ४४ ॥

आरः स्यादौ ॥ ८ । ३ । ४५ ॥

आ अरा मातुः ॥ ८ । ३ । ४६ ॥

नाम्यरः ॥ ८ । ३ । ४७ ॥

आ सौ न वा ॥ ८ । ३ । ४८ ॥

राज्ञः ॥ ८ । ३ । ४९ ॥

जस्-शस्-ङसि-ङसां णो ॥ ८ । ३ । ५० ॥

टो णा ॥ ८ । ३ । ५१ ॥

इर्जस्य णो-णा-ङौ ॥ ८ । ३ । ५२ ॥

इणममामा ॥ ८ । ३ । ५३ ॥

ईद् भिस्-भ्यसाऽऽम्-सुपि ॥ ८ । ३ । ५४ ॥

आजस्य टा-ङसि-ङस्सु सणाणोष्वण् ॥ ५५ ॥

पुंस्यन आणो राजवच्च ॥ ८ । ३ । ५६ ॥

आत्मनष्टो णिआ णइआ ॥ ८ । ३ । ५७ ॥

अतः सर्वादेर्जेसः ॥ ८ । ३ । ५८ ॥

डेः स्मि-म्मि-त्थाः ॥ ८ । ३ । ५९ ॥

न वानिदमेतदो हिं ॥ ८ । ३ । ६० ॥

आमो डेसिं ॥ ८ । ३ । ६१ ॥

किं-तद्भ्यां डासः ॥ ८ । ३ । ६२ ॥

किं-यत्-तद्भ्यो डसः ॥ ८ । ३ । ६३ ॥

ईद्भ्यः स्सा से ॥ ८ । ३ । ६४ ॥

डेर्डाहे डाला इआ काले ॥ ८ । ३ । ६५ ॥

डसेम्हा ॥ ८ । ३ । ६६ ॥

तदो डोः ॥ ८ । ३ । ६७ ॥

किमो डिणो-डीसौ ॥ ८ । ३ । ६८ ॥

इदमेतत्-किं यत्तद्भ्यष्टो डिणा ॥ ८ । ३ । ६९ ॥

तदो णः स्यादौ कचित् ॥ ८ । ३ । ७० ॥

किमः कस्त्र-तसोश्च ॥ ८ । ३ । ७१ ॥

इदम इमः ॥ ८ । ३ । ७२ ॥

पुं-स्त्रियोर्न वाऽयमिमिआ सौ ॥ ८ । ३ । ७३ ॥

स्सिं-स्सयोरत् ॥ ८ । ३ । ७४ ॥

डेर्मेन हः ॥ ८ । ३ । ७५ ॥

न त्थः ॥ ८ । ३ । ७६ ॥

णोऽम्-शस्-टा-भिसि ॥ ८ । ३ । ७७ ॥

अमेणम् ॥ ८ । ३ । ७८ ॥

क्लीबे स्यमेदमिणमो च ॥ ८ । ३ । ७९ ॥

किमः किं ॥ ८ । ३ । ८० ॥

वेदं-तदेतदो ङ्साम्भ्यां से-सिमौ ॥ ८१ ॥

वैतदो ङ्सेस्तो ताहे ॥ ८ । ३ । ८२ ॥

त्थे च तस्य लुक् ॥ ८ । ३ । ८३ ॥

एरदीतौ म्मौ वा ॥ ८ । ३ । ८४ ॥

वैसेणमिणमो सिना ॥ ८ । ३ । ८५ ॥

तदश्च तः सोऽक्लीबे ॥ ८ । ३ । ८६ ॥

वाऽदसो दस्य होऽनोदाम् ॥ ८ । ३ । ८७ ॥

मुः स्यादौ ॥ ८ । ३ । ८८ ॥

म्मावयेऔ वा ॥ ८ । ३ । ८९ ॥

युष्मदस्तं तुं तुवं तुह तुमं सिना ॥ ९० ॥

भे तुब्भे तुज्झ तुम्ह तुय्हे उय्हे जसा ॥ ९१ ॥

तं तुं तुमं तुवं तुह तुमे तुए अमा ॥ ९२ ॥

वो तुज्झ तुब्भे तुय्हे उय्हे भे शसा ॥ ९३ ॥

भे दि दे ते तइ तए तुमं तुमइ तुमए तुमे

तुमाइ टा ॥ ८ । ३ । ९४ ॥

भे तुब्भेहिं उज्झेहिं उम्हेहिं तुय्हेहिं उय्हेहिं

भिसा ॥ ८ । ३ । ९५ ॥

तइ-तुव-तुम-तुह-तुब्भा ङसौ ॥ ९६ ॥

तुय्ह तुब्भ तहिन्तो ङसिना ॥ ९७ ॥

तुब्भ-तुय्होय्होम्हा भ्यसि ॥ ८ । ३ । ९८ ॥

तइ-तु-ते-तुम्हं-तुह-तुहं-तुव-तुम-तुमे-तुमो-

तुमाइ-दि-दे-इ-ए-तुब्भोब्भोय्हा ङसा ॥ ९९ ॥

तु वो भे तुब्भ तुब्भं तुब्भाण तुवाण तुमाण
 तुहाण उम्हाण आमा ॥ ८ । ३ । १०० ॥
 तुमे तुमए तुमाइ तइ तए डिना ॥ १०१ ॥
 तु-तुव-तुम-तुह-तुब्भा डौ ॥ ८ । ३ । १०२ ॥
 सुपि ॥ ८ । ३ । १०३ ॥
 बभो म्ह-ज्झौ वा ॥ ८ । ३ । १०४ ॥
 अस्सदो म्मि अम्मि अम्हि हं अहं अहयं
 सिना ॥ ८ । ३ । १०५ ॥
 अम्ह अम्हे अम्हो मो वयं भे जसा ॥ १०६ ॥
 णे णं मि अम्मि अम्ह मम्ह मं ममं मिमं
 अहं अमा ॥ ८ । ३ । १०७ ॥
 अम्हे अम्हो अम्ह णे शसा ॥ १०८ ॥
 म मे ममं ममए ममाइ मइ मए मयाइ
 णे टा ॥ ८ । ३ । १०९ ॥
 अम्हेहि अम्हाहि अम्ह अम्हे णे भिसा ॥

मइ-मम-मह-मज्झा डसौ ॥ ८ । ३ । १११ ॥

ममाऽम्हौ भ्यसि ॥ ८ । ३ । ११२ ॥

मे मइ मम मह महं मज्झ मज्झं अम्ह अम्हं
डसा ८ ॥ ३ । ११३ ॥

णे णो मज्झ अम्ह अम्हं अम्हे अम्हो अम्हाण
ममाण महाण मज्झाण आमा ॥ ११४ ॥

मि मइ ममाइ मए मे डिन्ना ॥ ८ । ३ । ११५ ॥

अम्ह-मम-मह-मज्झा डौ ॥ ८ । ३ । ११६ ॥

सुपि ॥ ८ । ३ । ११७ ॥

त्रेस्ती तृतीयादौ ॥ ८ । ३ । ११८ ॥

द्वेदो वे ॥ ८ । ३ । ११९ ॥

दुवे दोणिण वेणिण च जस्-शसा ॥ १२० ॥

त्रेस्तिणिः ॥ ८ । ३ । १२१ ॥

चतुरश्चत्तारो चउरो चत्तारि ८ । ३ । १२२ ॥

सह्याया आमो ण्ह ण्हं ॥ ८ । ३ । १२३ ॥

शेषेऽदन्तवत् ॥ ८ । ३ । १२४ ॥
 न दीर्घो णो ॥ ८ । ३ । १२५ ॥
 डःसेर्लुक् ॥ ८ । ३ । १२६ ॥
 भ्यसश्च हिः ॥ ८ । ३ । १२७ ॥
 डेर्डेः ॥ ८ । ३ । १२८ ॥
 एत् ॥ ८ । ३ । १२९ ॥
 द्विवचनस्य बहुवचनम् ॥ ८ । ३ । १३० ॥
 चतुर्थ्याः षष्ठी ॥ ८ । ३ । १३१ ॥
 तादर्थ्यडेर्वा ॥ ८ । ३ । १३२ ॥
 वधाङ्गुइश्च वा ॥ ८ । ३ । १३३ ॥
 क्वचिद् द्वितीयादेः ॥ ८ । ३ । १३४ ॥
 द्वितीया-तृतीययोः सप्तमी ॥ ८ । ३ । १३५ ॥
 पञ्चम्यास्तृतीया च ॥ ८ । ३ । १३६ ॥
 सप्तम्या द्वितीया ॥ ८ । ३ । १३७ ॥
 क्यङोर्यलुक् ॥ ८ । ३ । १३८ ॥

त्यादीनामाद्यत्रयस्याद्यस्येचेचौ ॥ १३९ ॥
 द्वितीयस्य सि से ॥ ८ । ३ । १४० ॥
 तृतीयस्य मिः ॥ ८ । ३ । १४१ ॥
 बहुष्वाद्यस्य न्ति न्ते इरे ॥ ८ । ३ । १४२ ॥
 मध्यमस्येत्था-हचौ ॥ ८ । ३ । १४३ ॥
 तृतीयस्य मो-मु-माः ॥ ८ । ३ । १४४ ॥
 अत एवैचु से ॥ ८ । ३ । १४५ ॥
 सिनास्ते सिः ॥ ८ । ३ । १४६ ॥
 मि-मो-मैर्भि-म्हो-म्हा वा ॥ ८ । ३ । १४७ ॥
 अत्थिस्त्यादिना ॥ ८ । ३ । १४८ ॥
 णेरदेदावावे ॥ ८ । ३ । १४९ ॥
 गुर्वादेरविर्वा ॥ ८ । ३ । १५० ॥
 भ्रमेराडो वा ॥ ८ । ३ । १५१ ॥
 लुगावी क्त-भाव-कर्मसु ॥ ८ । ३ । १५२ ॥
 अदेलुक्क्यादेरत आः ॥ ८ । ३ । १५३ ॥

मौ वा ॥ ८ । ३ । १५४ ॥

इच्च मो-मु-मे वा ॥ ८ । ३ । १५५ ॥

क्ते ॥ ८ । ३ । १५६ ॥

एच्च क्त्वा-तुम्-तव्य-भविष्यत्सु ॥ १५७ ॥

वर्त्तमाना-पञ्चमी-शतृषु वा ॥ ८ । ३ । १५८ ॥

जा-ज्जे ॥ ८ । ३ । १५९ ॥

ईअ-इज्जौ क्यस्य ॥ ८ । ३ । १६० ॥

दृशि-वचेर्डीस-डुच्चं ॥ ८ । ३ । १६१ ॥

सी ही हीअ भूतार्थस्य ॥ ८ । ३ । १६२ ॥

व्यञ्जनादीअः ॥ ८ । ३ । १६३ ॥

तेनास्तोरास्यहेसी ॥ ८ । ३ । १६४ ॥

जात् सप्तम्या इर्वा ॥ ८ । ३ । १६५ ॥

भविष्यति हिरादिः ॥ ८ । ३ । १६६ ॥

मि-मो-मु-मे स्सा हा न वा ॥ ८ । ३ । १६७ ॥

मो-मु-मानां हिस्सा हित्था ॥ ८ । ३ । १६८ ॥

मेः स्सं ॥ ८ । ३ । १६९ ॥

कृ-दो हं ॥ ८ । ३ । १७० ॥

श्रु-गमि-रुदि-विदि-दृशि-मुचि-वचि-छिदि-
भिदि-भुजां सोच्छं गच्छं रोच्छं वेच्छं दच्छं

मोच्छं वोच्छं छेच्छं भेच्छं भोच्छं ॥ १७१ ॥

सोच्छादय इजादिषु हिलुक च वा ॥ १७२ ॥

दु सु मु विध्यादिष्वेकस्मिन्त्रयाणाम् ॥ १७३ ॥

सोर्हिर्वा ॥ ८ । ३ । १७४ ॥

अत इज्जस्विज्जहीज्जे-लुको वा ॥ १७५ ॥

बहुषु न्तु ह मो ॥ ८ । ३ । १७६ ॥

वर्त्तमाना-भविष्यन्त्योश्च ज्ज जा वा ॥ १७७ ॥

मध्ये च स्वरान्ताद्वा ॥ ८ । ३ । १७८ ॥

क्रियातिपत्तेः ॥ ८ । ३ । १७९ ॥

न्त-माणौ ॥ ८ । ३ । १८० ॥

शत्रानशः ॥ ८ । ३ । १८१ ॥

ई च स्त्रियाम् ॥ ८ । ३ । १८२ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते सिद्धहेमचन्द्राभिधानशब्दा-

नुशासने अष्टमस्याध्यायस्य तृतीयः पादः ॥ ३ ॥

ऊर्ध्वं स्वर्गनिकेतनादपि तले पातालमूलादपि,
त्वत्कीर्त्तिर्भ्रमति क्षितीश्वरमणे ! पारे पयोधेरपि ।

तेनास्याः प्रमदास्वभावमुलभैरुच्चावचैश्चापलै-

स्ते वाचंयमवृत्तयोऽपि मुनयो मौनव्रतं त्याजिताः ॥ १ ॥

अहम् ।

अथ चतुर्थः पादः ।

इदितो वा ॥ ८ । ४ । १ ॥

कथेर्वज्जर-पज्जरोप्पाल-पिसुण-सङ्ख-बोल-
चव-जम्प-सीस-साहाः ॥ ८ । ४ । २ ॥

दुःखे णिव्वरः ॥ ८ । ४ । ३ ॥

जुगुप्सेज्जुण-दुगुच्छ-दुगुच्छाः ॥ ८ । ४ । ४ ॥

बुभुक्षि-वीज्योर्णीरव-वोज्झौ ॥ ८ । ४ । ५ ॥

ध्या-गोझ्झा-गौ ॥ ८ । ४ । ६ ॥

जो जाण-मुणौ ॥ ८ । ४ । ७ ॥

उदो ध्मो धुमा ॥ ८ । ४ । ८ ॥

श्रदो धो दहः ॥ ८ । ४ । ९ ॥

पिवेः पिज्ज-डल्ल-पट्ट-घोट्टाः ॥ ८ । ४ । १० ॥

उद्वातेरोरुम्मा वसुआ ॥ ८ । ४ । ११ ॥

निद्रातेरोहीरोद्धौ ॥ ८ । ४ । १२ ॥
 आघ्रेराङ्घ्रः ॥ ८ । ४ । १३ ॥
 स्नातेरब्भुत्तः ॥ ८ । ४ । १४ ॥
 समः सत्यः खाः ॥ ८ । ४ । १५ ॥
 स्थष्ठा-थक्-चिद्व-निरप्पाः ॥ ८ । ४ । १६ ॥
 उदष्ठ-कुक्कुरौ ॥ ८ । ४ । १७ ॥
 म्लेर्वा-पवायौ ॥ ८ । ४ । १८ ॥
 निर्मो निम्माण-निम्मवौ ॥ ८ । ४ । १९ ॥
 क्षेर्णिज्झरो वा ॥ ८ । ४ । २० ॥
 छदेर्णेणुम-नूम-सन्नुम-ढक्कौम्याल-पवालाः ॥
 नित्रिपत्योर्णिहोडः ॥ ८ । ४ । २२ ॥
 दूडो दूमः ॥ ८ । ४ । २३ ॥
 धवलेदुमः ॥ ८ । ४ । २४ ॥
 तुलेरोहामः ॥ ८ । ४ । २५ ॥
 विरिचेरोलुण्डोलुण्ड-पल्हत्थाः ॥ ८ । ४ । २६ ॥

तडैराहोड-विहोडौ ॥ ८ । ४ । २७ ॥

मिश्रेर्वीसाल-मेलवौ ॥ ८ । ४ । २८ ॥

उद्धूलेर्गुण्ठः ॥ ८ । ४ । २९ ॥

भ्रमेस्तालिअण्ट-तमाडौ ॥ ८ । ४ । ३० ॥

नशेर्विउड-नासव-हारव-विप्पगाल-

पलावाः ॥ ८ । ४ । ३१ ॥

दशेर्दाव-दंस-दक्खवाः ॥ ८ । ४ । ३२ ॥

उद्धटेरुगः ॥ ८ । ४ । ३३ ॥

स्पृहः सिंहः ॥ ८ । ४ । ३४ ॥

सम्भावेरासङ्घः ॥ ८ । ४ । ३५ ॥

उन्नमेरुत्थङ्घोलाल-गुलुगुञ्छोप्पेलाः ॥ ३६ ॥

प्रस्थापेः पट्टव-पेण्डवौ ॥ ८ । ४ । ३७ ॥

विज्ञपेर्वोक्का-ऽवुक्कौ ॥ ८ । ४ । ३८ ॥

अर्पेरल्लिव-चञ्चुप्प-पणामाः ॥ ८ । ४ । ३९ ॥

यापेर्जवः ॥ ८ । ४ । ४० ॥

प्लावेरोम्बाल-पवालौ ॥ ८ । ४ । ४१ ॥

विकोशः पक्खोडः ॥ ८ । ४ । ४२ ॥
 रोमन्थे रोग्गाल-वग्गोलौ ॥ ८ । ४ । ४३ ॥
 कमेणिहुवः ॥ ८ । ४ । ४४ ॥
 प्रकाशेणुवः ॥ ८ । ४ । ४५ ॥
 कम्पेर्विच्छोलः ॥ ८ । ४ । ४६ ॥
 आरोपेर्वलः ॥ ८ । ४ । ४७ ॥
 दोले रङ्गोलः ॥ ८ । ४ । ४८ ॥
 रञ्जे रावः ॥ ८ । ४ । ४९ ॥
 घटेः परिवाडः ॥ ८ । ४ । ५० ॥
 वेष्टेः परिआलः ॥ ८ । ४ । ५१ ॥
 क्रियः किणो वेस्तु के च ॥ ८ । ४ । ५२ ॥
 भियो भा-वीहाँ ॥ ८ । ४ । ५३ ॥
 आलीडोऽली ॥ ८ । ४ । ५४ ॥
 निलीडेणिंलीअ-णिलुक्क-णिरिग्घ-लुक्क-लिक-
 ल्हिक्काः ॥ ८ । ४ । ५५ ॥

विलीङ्गेर्विरा ॥ ८ । ४ । ५६ ॥
 रुते रुञ्ज-रुण्टौ ॥ ८ । ४ । ५७ ॥
 श्रुटेर्हणः ॥ ८ । ४ । ५८ ॥
 धूगेर्धुवः ॥ ८ । ४ । ५९ ॥
 भुवेर्हो-हुव-हवाः ॥ ८ । ४ । ६० ॥
 अविति हुः ॥ ८ । ४ । ६१ ॥
 पृथक्-स्पष्टे णिवडः ॥ ८ । ४ । ६२ ॥
 प्रभौ हुप्पो वा ॥ ८ । ४ । ६३ ॥
 क्ते हूः ॥ ८ । ४ । ६४ ॥
 कृगेः कुणः ॥ ८ । ४ । ६५ ॥
 काणेक्षिते णिआरः ॥ ८ । ४ । ६६ ॥
 निष्टम्भाऽवष्टम्भे णिडुह-संदाणं ॥ ८ । ४ । ६७ ॥
 श्रमे वावम्फः ॥ ८ । ४ । ६८ ॥
 मन्युनौष्ठमालिन्ये णिवोलः ॥ ८ । ४ । ६९ ॥
 शैथिल्य-लम्बने पयलः ॥ ८ । ४ । ७० ॥

निष्पाताच्छोटे णीलुम्छः ॥ ८ । ४ । ७१ ॥

क्षुरे कम्मः ॥ ८ । ४ । ७२ ॥

चाटौ गुललः ॥ ८ । ४ । ७३ ॥

स्मरेर्झर-झूर-भर-भल-लढ-विम्हर-सुमर-
पयर-पम्हुहाः ॥ ८ । ४ । ७४ ॥

विस्मुः पम्हुस-विम्हर-वीसराः ॥ ८ । ४ । ७५ ॥

व्याहगेः कोक्क-पोक्कौ ॥ ८ । ४ । ७६ ॥

प्रसरेः पयलोवेल्लौ ॥ ८ । ४ । ७७ ॥

महमहो गन्धे ॥ ८ । ४ । ७८ ॥

निस्सरेणीहर-नील-धाड-वरहाडाः ॥ ७९ ॥

जाग्नेर्जगः ॥ ८ । ४ । ८० ॥

व्याप्रेराअडुः ॥ ८ । ४ । ८१ ॥

संवृगेः साहर-साहडौ ॥ ८ । ४ । ८२ ॥

अट्टडेः सन्नामः ॥ ८ । ४ । ८३ ॥

प्रहगेः सारः ॥ ८ । ४ । ८४ ॥

अवतरेरोह-ओरसौ ॥ ८ । ४ । ८५ ॥

शकेश्वय-तर-तीर-पाराः ॥ ८ । ४ । ८६ ॥

फकस्थकः ॥ ८ । ४ । ८७ ॥

श्लाघः सलहः ॥ ८ । ४ । ८८ ॥

खचेर्वेअडः ॥ ८ । ४ । ८९ ॥

पचेः सोल-पडलौ ॥ ८ । ४ । ९० ॥

मुचेरछड्डाऽवहेड-मेलोस्सिक-रेअव-णिलु-

ञ्छ-धंसाडाः ॥ ८ । ४ । ९१ ॥

दुःखे णिबलः ॥ ८ । ४ । ९२ ॥

वञ्चेर्वेहव-वेलव-जूरवोमच्छाः ॥ ८ । ४ । ९३ ॥

रचेरुगहा-ऽवह-विडविड्डाः ॥ ८ । ४ । ९४ ॥

समारचेरुवहत्थ-सारव-समार-केलायाः ॥ ९५

सिचेः सिञ्च-सिम्पौ ॥ ८ । ४ । ९६ ॥

प्रच्छः पुच्छः ॥ ८ । ४ । ९७ ॥

गर्जेबुक्कः ॥ ८ । ४ । ९८ ॥

वृषे ढिकः ॥ ८ । ४ । ९९ ॥

राजेरगघ-छज्ज-सह-रीर-रेहाः ॥ ८ । ४ । १०० ॥

मस्जेराउड्डु-णिउड्डु-बुड्डु-खुप्पाः ॥ ८ । ४ । १०१ ॥

पुञ्जेरारोल-वमाली ॥ ८ । ४ । १०२ ॥

लस्जेजीहः ॥ ८ । ४ । १०३ ॥

तिजेरोसुकः ॥ ८ । ४ । १०४ ॥

मृजेरुगघुस-लुञ्छ-पुञ्छ-पुंस-फुस-पुस-लुह-
हुल-रोसाणाः ॥ ८ । ४ । १०५ ॥

भञ्जेर्वेमय-मुसुमूर-मूर-सूर-सूड-विर-पवि-
रञ्ज-करञ्ज-नीरञ्जाः ॥ ८ । ४ । १०६ ॥

अनुव्रजेः पडिअग्गः ॥ ८ । ४ । १०७ ॥

अर्जेविढवः ॥ ८ । ४ । १०८ ॥

युजो जुञ्ज-जुञ्ज-जुप्पाः ॥ ८ । ४ । १०९ ॥

भुजो भुञ्ज-जिम-जेम-कम्मा-ऽण्ह-समाण-
चमढ-चड्डाः ॥ ८ । ४ । ११० ॥

वोपेन कम्मवः ॥ ८ । ४ । १११ ॥

घटेर्गहः ॥ ८ । ४ । ११२ ॥

समो गलः ॥ ८ । ४ । ११३ ॥

हासेन स्फुटेमुरः ॥ ८ । ४ । ११४ ॥

मण्डेश्चिन्न-चिन्नअ-चिञ्चिल-रीड-टिवि-
डिक्काः ॥ ८ । ४ । ११५ ॥

तुडेस्तोड-तुट्ट-खुट्ट-खुडोकखुडोलुक-णिलुक-
लुकोल्लाः ॥ ८ । ४ । ११६ ॥

घूर्णा घुल-घोल-घुम्म-पहल्लाः ॥ ८ । ४ । ११७ ॥

विवृतेहंसः ॥ ८ । ४ । ११८ ॥

कथेरट्टः ॥ ८ । ४ । ११९ ॥

ग्रन्थो गण्ठः ॥ ८ । ४ । १२० ॥

मन्थेघुसल-विगेला ॥ ८ । ४ । १२१ ॥

हादेरवअच्छः ॥ ८ । ४ । १२२ ॥

नेः सटो मज्जः ॥ ८ । ४ । १२३ ॥

छिदेर्दुहाव-णिच्छल-णिज्झोड-णिवर-

णिलूर-लूराः ॥ ८ । ४ । १२४ ॥

आडा ओअन्दोदालौ ॥ ८ । ४ । १२५ ॥

मृदो मल-मढ-परिहट्ट-खड्डु-चड्डु-मड्डु-

पन्नाडाः ॥ ८ । ४ । १२६ ॥

स्पन्देश्चुलुचुलः ॥ ८ । ४ । १२७ ॥

निरः पदेर्वलः ॥ ८ । ४ । १२८ ॥

विसंवदेर्विअट्ट-विलोट्ट-फंसाः ॥ ८ । ४ । १२९ ॥

शदो झड-पक्खोडौ ॥ ८ । ४ । १३० ॥

आक्रन्देणीहरः ॥ ८ । ४ । १३१ ॥

खिदेर्जूर-विसूरौ ॥ ८ । ४ । १३२ ॥

रुधेरुत्थङ्गः ॥ ८ । ४ । १३३ ॥

निपेधेर्हक्कः ॥ ८ । ४ । १३४ ॥

क्रुधेर्जूरः ॥ ८ । ४ । १३५ ॥

जनो जा-जम्मौ ॥ ८ । ४ । १३६ ॥

तनेस्तड-तडु-तडुव-विरलाः ॥ ८ । ४ । १३७ ॥

तृपस्थिप्पः ॥ ८ । ४ । १३८ ॥

उपसर्पेरलिअः ॥ ८ । ४ । १३९ ॥

संतपेर्झङ्गः ॥ ८ । ४ । १४० ॥

व्यापेरोअग्गः ॥ ८ । ४ । १४१ ॥

समापेः समाणः ॥ ८ । ४ । १४२ ॥

क्षिपेर्गलत्था-ऽडुक्ख-सोल्ल-पेल्ल-णोल्ल-छुह-

हुल-परी-घत्ताः ॥ ८ । ४ । १४३ ॥

उत्क्षिपेर्गुलगुञ्छोत्थङ्गाऽलत्थोब्भुत्तोस्सिक्क-

हक्खुवाः ॥ ८ । ४ । १४४ ॥

आक्षिपेर्णीरवः ॥ ८ । ४ । १४५ ॥

स्वपेः कमवस-लिस-लोट्ठाः ॥ ८ । ४ । १४६ ॥

वेपेरायम्बा-ऽऽयज्झौ ॥ ८ । ४ । १४७ ॥

विलपेर्झङ्ग-वडवडौ ॥ ८ । ४ । १४८ ॥

लिपो लिम्पः ॥ ८ । ४ । १४९ ॥

गुप्येर्विर-णडौ ॥ ८ । ४ । १५० ॥

क्रपोऽवहो णिः ॥ ८ । ४ । १५१ ॥

प्रदीपेस्तेअव-सन्दुम-सन्धुक्का-ऽब्भुत्ताः १५२

लुभेः सम्भावः ॥ ८ । ४ । १५३ ॥

क्षुभेः खउर-पड्डुहौ ॥ ८ । ४ । १५४ ॥

आडो रभे रम्भ-ढवौ ॥ ८ । ४ । १५५ ॥

उपालम्भेर्झङ्ख-पच्चार-वेलवाः ॥ ८ । ४ । १५६ ॥

अवेर्जृम्भो जम्भा ॥ ८ । ४ । १५७ ॥

भाराक्रान्ते नमेर्णिसुढः ॥ ८ । ४ । १५८ ॥

विश्रमेर्णिवा ॥ ८ । ४ । १५९ ॥

आक्रमेरोहावोत्थारच्छुन्दाः ॥ ८ । ४ । १६० ॥

भ्रमेष्टिरिटिल-दुण्डुल-ढण्डल-चक्कम्म-भम्म-

ड-भमड-भमाड-तलअण्ट-झण्ट-झम्प-भुम-

गुम-फुम-फुस-दुम-दुस-परी-पराः ॥ १६१ ॥

गमेरई-अइच्छा-ऽणुवज्जा-ऽवज्जसोकुसा-

ऽकुस-पञ्चदु-पच्छन्द-णिम्मह-णी-णीण-णी-
 लुक्-पदअ-रम्भ-परिअल्ल-वोल-परिअल-णि-
 रिणास-णिवहा-ऽवसेहा-ऽवहराः ॥ १६२ ॥

आडा अहिपच्चुअः ॥ ८ । ४ । १६३ ॥

समा अन्भिडः ॥ ८ । ४ । १६४ ॥

अभ्याडोम्मत्थः ॥ ८ । ४ । १६५ ॥

प्रत्याडा पलोदुः ॥ ८ । ४ । १६६ ॥

शमेः पडिसा-परिसामौ ॥ ८ । ४ । १६७ ॥

रमेः संखुडु-खेडुवभाव-किलिकिञ्च-कोट्टुम-

मोदुय-णीसर-वेलाः ॥ ८ । ४ । १६८ ॥

पूरैग्घाडा-ऽग्घवोद्धुमा-ऽद्धुमा-ऽहि-

रेमाः ॥ ८ । ४ । १६९ ॥

त्वरस्तुवर-जअडौ ॥ ८ । ४ । १७० ॥

त्यादिशत्रोस्तूरः ॥ ८ । ४ । १७१ ॥

तुरोऽत्यादौ ॥ ८ । ४ । १७२ ॥

क्षरः खिर-झर-पज्झर-पच्चड-णिच्चल-णिट्टु-
आः ॥ ८ । ४ । १७३ ॥

उच्छल उत्थलः ॥ ८ । ४ । १७४ ॥

विगलेस्थिप्प-णिट्टुहौ ॥ ८ । ४ । १७५ ॥

दलि-वल्पोर्विसट्ट-वम्फौ ॥ ८ । ४ । १७६ ॥

भ्रंशेः फिड-फिट्ट-फुड-फुट्ट-चुक्क-भुल्लाः ॥

नशेर्णिंरणास-णिवहा-ऽवसेह-पडिसा-सेहा-
ऽवहराः ॥ ८ । ४ । १७८ ॥

अवात् काशो वासः ॥ ८ । ४ । १७९ ॥

संदिशेरप्पाहः ॥ ८ । ४ । १८० ॥

दृशो निअच्छ-पेच्छा-ऽवयच्छा-ऽवयज्झ-व-

ज्ज-सवव-देक्खौअक्खा-ऽवक्खा-ऽवअक्ख-

पुलोअ-पुलअ-निआ-ऽवआस-पासाः ॥ १८१

स्पृशः फास-फंस-फरिस-छिव-छिहा-ऽऽलुल्ला-
ऽऽलिहाः ॥ ८ । ४ । १८२ ॥

प्रविशे रिअः ॥ ८ । ४ । १८३ ॥

प्रान्मृश-मुषोर्मुसः ॥ ८ । ४ । १८४ ॥

पिषेर्णिग्रह-णिरिणास-णिरिणज्ज-रोञ्च-

चड्डाः ॥ ८ । ४ । १८५ ॥

भषेर्भुकः ॥ ८ । ४ । १८६ ॥

कृषेः कट्ट-साअट्टा-ऽञ्चा-ऽणच्छा-ऽयञ्छा-

ऽऽइञ्छाः ॥ ८ । ४ । १८७ ॥

असावक्खोडः ॥ ८ । ४ । १८८ ॥

गवेषेर्दुण्डुल-ढण्ढोल-गमेस-घत्ताः ॥ १८९ ॥

श्लिषेः सामग्गा-ऽवयास-परिअन्ताः ॥ १९० ॥

म्रक्षेश्चोप्पडः ॥ ८ । ४ । १९१ ॥

काङ्गेराहा-ऽहिलङ्घा-ऽहिलङ्घ-वच्च-वम्फ-मह-

सिह-विलुम्पाः ॥ ८ । ४ । १९२ ॥

प्रतीक्षेः सामय-विहीर-विरमालाः ॥ १९३ ॥

तक्षेस्तच्छ-वच्छ-रम्प-रम्फाः ॥ ८ । ४ । १९४ ॥

विकसेः कोआस-वोसट्टौ ॥ ८ । ४ । १९५ ॥

हसेर्गुञ्जः ॥ ८ । ४ । १९६ ॥

संसेल्हस-डिम्भौ ॥ ८ । ४ । १९७ ॥

त्रसेर्डर-बोज-वज्जाः ॥ ८ । ४ । १९८ ॥

न्यसो णिम-णुमौ ॥ ८ । ४ । १९९ ॥

पर्यसः पलोट्ट-पलट्ट-पल्हत्थाः ॥ ८ । ४ । २०० ॥

निःश्वसेर्झङ्गः ॥ ८ । ४ । २०१ ॥

उलसेरूसलोसुम्भ-णिलस-पुलआअ-

गुञ्जोला-SSरोआः ॥ ८ । ४ । २०२ ॥

भासेर्भिसः ॥ ८ । ४ । २०३ ॥

ग्रसेर्घिसः ॥ ८ । ४ । २०४ ॥

अवाद् गाहेर्वाहः ॥ ८ । ४ । २०५ ॥

आरुहेश्चड-वलग्गौ ॥ ८ । ४ । २०६ ॥

मुहेर्गुम्म-गुम्मडौ ॥ ८ । ४ । २०७ ॥

दहेरहिज्जला-SSलुङ्खौ ॥ ८ । ४ । २०८ ॥

ग्रहो वल-गेणह-हर-पङ्ग-निरुवारा-ऽहि-

पञ्चुआः ॥ ८ । ४ । २०९ ॥

क्त्वा-तुम्-तव्येषु घेत् ॥ ८ । ४ । २१० ॥

वचो वोत् ॥ ८ । ४ । २११ ॥

रुद-भुज-मुचां तोऽन्त्यस्य ॥ ८ । ४ । २१२ ॥

दशस्तेन दृः ॥ ८ । ४ । २१३ ॥

आः कृगो भूत-भविष्यतोश्च ॥ ८ । ४ । २१४ ॥

गमिष्यमासां छः ॥ ८ । ४ । २१५ ॥

छिदि-भिदो न्दः ॥ ८ । ४ । २१६ ॥

युध-बुध-गृध-क्रुध-सिध-मुहां ज्ञः ॥ २१७ ॥

रुधो न्ध-म्भौ च ॥ ८ । ४ । २१८ ॥

सद-पतोर्दः ॥ ८ । ४ । २१९ ॥

क्थ-वर्धा ढः ॥ ८ । ४ । २२० ॥

वेष्टः ॥ ८ । ४ । २२१ ॥

समो लः ॥ ८ । ४ । २२२ ॥

- वोदः ॥ ८ । ४ । २२३ ॥
 स्विदां जः ॥ ८ । ४ । २२४ ॥
 ब्रज-नृत-मदां चः ॥ ८ । ४ । २२५ ॥
 रुद-नमोर्वः ॥ ८ । ४ । २२६ ॥
 उद्विजः ॥ ८ । ४ । २२७ ॥
 खाद-धावोर्लुक् ॥ ८ । ४ । २२८ ॥
 सृजो रः ॥ ८ । ४ । २२९ ॥
 शकादीनां द्वित्वम् ॥ ८ । ४ । २३० ॥
 स्फुटि-चलेः ॥ ८ । ४ । २३१ ॥
 प्रादेर्मीलेः ॥ ८ । ४ । २३२ ॥
 उवर्णस्याऽवः ॥ ८ । ४ । २३३ ॥
 ऋवर्णस्याऽरः ॥ ८ । ४ । २३४ ॥
 वृषादीनामरिः ॥ ८ । ४ । २३५ ॥
 रुषादीनां दीर्घः ॥ ८ । ४ । २३६ ॥
 युवर्णस्य गुणः ॥ ८ । ४ । २३७ ॥

स्वराणां स्वराः ॥ ८ । ४ । २३८ ॥
 व्यञ्जनाददन्ते ॥ ८ । ४ । २३९ ॥
 स्वरादनतो वा ॥ ८ । ४ । २४० ॥
 चि-जि-श्रु-हु-स्तु-लू-पू-धूगां णो ह्रस्वश्च ॥
 न वा कर्म-भावे वः क्यस्य च लुक् ॥ २४२ ॥
 म्मश्चेः ॥ ८ । ४ । २४३ ॥
 हन्-खनोऽन्त्यस्य ॥ ८ । ४ । २४४ ॥
 बभो दुह-लिह-वह-रुधामुच्चाऽतः ॥ २४५ ॥
 दहो ज्ञः ॥ ८ । ४ । २४६ ॥
 बन्धो न्धः ॥ ८ । ४ । २४७ ॥
 समनूपाद् रुधेः ॥ ८ । ४ । २४८ ॥
 गमादीनां द्वित्वम् ॥ ८ । ४ । २४९ ॥
 ह-कृ-तृ-ज्यामीरः ॥ ८ । ४ । २५० ॥
 अर्जेर्विठप्पः ॥ ८ । ४ । २५१ ॥
 ज्ञो णव-णज्ज्ञौ ॥ ८ । ४ । २५२ ॥

व्याहृगेर्वाहिप्यः ॥ ८ । ४ । २५३ ॥
 आरभेराढप्यः ॥ ८ । ४ । २५४ ॥
 स्निह-सिचोः सिप्यः ॥ ८ । ४ । २५५ ॥
 ग्रहेर्घेप्यः ॥ ८ । ४ । २५६ ॥
 स्पृशेदिच्छप्यः ॥ ८ । ४ । २५७ ॥
 केनाऽप्फुण्णादयः ॥ ८ । ४ । २५८ ॥
 धातवोऽर्थान्तरेऽपि ॥ ८ । ४ । २५९ ॥
 तो दोऽनादौ शौरसेन्यामयुक्तस्य ॥ २६० ॥
 अधः क्वचित् ॥ ८ । ४ । २६१ ॥
 वादेस्तावति ॥ ८ । ४ । २६२ ॥
 आ आमन्त्र्ये सौ वेनो नः ॥ ८ । ४ । २६३ ॥
 मो वा ॥ ८ । ४ । २६४ ॥
 भवद्-भगवतोः ॥ ८ । ४ । २६५ ॥
 न वा र्यो य्यः ॥ ८ । ४ । २६६ ॥
 थो धः ॥ ८ । ४ । २६७ ॥

इह-हचोर्हस्य ॥ ८ । ४ । २६८ ॥

भुवो भः ॥ ८ । ४ । २६९ ॥

पूर्वस्य पुरवः ॥ ८ । ४ । २७० ॥

क्त्व इय-दूणौ ॥ ८ । ४ । २७१ ॥

कृ-गमो डडुअः ॥ ८ । ४ । २७२ ॥

दिरिचेचोः ॥ ८ । ४ । २७३ ॥

अतो देश्व ॥ ८ । ४ । २७४ ॥

भविष्यति स्सिः ॥ ८ । ४ । २७५ ॥

अतो डसेडादो-डादू ॥ ८ । ४ । २७६ ॥

इदानीमो दारिणिं ॥ ८ । ४ । २७७ ॥

तस्मात् ताः ॥ ८ । ४ । २७८ ॥

मोऽन्त्याण्णो वेदेतोः ॥ ८ । ४ । २७९ ॥

एवार्थे य्येव ॥ ८ । ४ । २८० ॥

हञ्जे चेव्याह्वाने ॥ ८ । ४ । २८१ ॥

हीमाणहे विस्मय-निर्वेदे ॥ ८ । ४ । २८२ ॥

- णं नन्वर्थे ॥ ८ । ४ । २८३ ॥
 अम्महे हर्षे ॥ ८ । ४ । २८४ ॥
 हीही विदूषकस्य ॥ ८ । ४ । २८५ ॥
 शेषं प्राकृतवत् ॥ ८ । ४ । २८६ ॥
 अत एत् सौ पुंसि मागध्याम् ॥ ८ । ४ । २८७ ॥
 र-सोर्ल-शौ ॥ ८ । ४ । २८८ ॥
 स-षोः संयोगे सोऽप्रीप्ते ॥ ८ । ४ । २८९ ॥
 हृ-ष्ठयोस्तः ॥ ८ । ४ । २९० ॥
 स्थ-र्थयोस्तः ॥ ८ । ४ । २९१ ॥
 ज-द्य-यां यः ॥ ८ । ४ । २९२ ॥
 न्य-ण्य-ज्ञ-ञ्जां ज्ञः ॥ ८ । ४ । २९३ ॥
 ब्रजो जः ॥ ८ । ४ । २९४ ॥
 छस्य श्रोऽनादौ ॥ ८ । ४ । २९५ ॥
 क्षस्य ऋकः ॥ ८ । ४ । २९६ ॥
 स्क्रः प्रेक्षा-ऽऽचक्षोः ॥ ८ । ४ । २९७ ॥

तिष्ठश्चिष्ठः ॥ ८ । ४ । २९८ ॥

अवर्णाद्वा डसो डाहः ॥ ८ । ४ । २९९ ॥

आमो डाहं वा ॥ ८ । ४ । ३०० ॥

अहं-वयमोहंगे ॥ ८ । ४ । ३०१ ॥

शेषं शौरसेनीवत् ॥ ८ । ४ । ३०२ ॥

ज्ञो ज्ञः पैशाच्याम् ॥ ८ । ४ । ३०३ ॥

राज्ञो वा चिज् ॥ ८ । ४ । ३०४ ॥

न्य-ण्योज्ञः ॥ ८ । ४ । ३०५ ॥

णो नः ॥ ८ । ४ । ३०६ ॥

तदोस्तः ॥ ८ । ४ । ३०७ ॥

लो लः ॥ ८ । ४ । ३०८ ॥

श-षोः सः ॥ ८ । ४ । ३०९ ॥

हृदये यस्य पः ॥ ८ । ४ । ३१० ॥

टोस्तुर्वा ॥ ८ । ४ । ३११ ॥

क्त्वस्तूनः ॥ ८ । ४ । ३१२ ॥

दून-त्थूनौ द्वः ॥ ८ । ४ । ३१३ ॥
 र्य-स्त-ष्टां रिय-सिन-सटाः क्वचित् ॥ ३१४ ॥
 क्यस्येय्यः ॥ ८ । ४ । ३१५ ॥
 कृगो डीरः ॥ ८ । ४ । ३१६ ॥
 यादृशादेर्दुस्तिः ॥ ८ । ४ । ३१७ ॥
 इचेचः ॥ ८ । ४ । ३१८ ॥
 आत्तेश्च ॥ ८ । ४ । ३१९ ॥
 भविष्यत्येय्य एव ॥ ८ । ४ । ३२० ॥
 अतो डसेर्डातो-डातू ॥ ८ । ४ । ३२१ ॥
 तदिदमोष्टा नेन स्त्रियां तु नाए ॥ ३२२ ॥
 शेषं शौरसेनीवत् ॥ ८ । ४ । ३२३ ॥
 न क-ग-च-जादि-षट्-शम्यन्त-सूत्रोक्तम् ३२४
 चूलिका-पैशाचिके तृतीय-तुर्ययोराद्य-
 द्वितीयौ ॥ ८ । ४ । ३२५ ॥
 रस्य लो वा ॥ ८ । ४ । ३२६ ॥

नादि-युज्योरन्येषाम् ॥ ८ । ४ । ३२७ ॥
 शेषं प्राग्वत् ॥ ८ । ४ । ३२८ ॥
 स्वरानां स्वराः प्रायोऽपभ्रंशे ॥ ८ । ४ । ३२९ ॥
 स्यादौ दीर्घ-ह्रस्वौ ॥ ८ । ४ । ३३० ॥
 स्यमोरस्योत् ॥ ८ । ४ । ३३१ ॥
 सौ पुंस्योद्वा ॥ ८ । ४ । ३३२ ॥
 एट्टि ॥ ८ । ४ । ३३३ ॥
 डिनेच्च ॥ ८ । ४ । ३३४ ॥
 भिस्येद् वा ॥ ८ । ४ । ३३५ ॥
 डसेर्हे-ह्र ॥ ८ । ४ । ३३६ ॥
 भ्यसो हुं ॥ ८ । ४ । ३३७ ॥
 डसः सु-हो-स्सवः ॥ ८ । ४ । ३३८ ॥
 आमो हं ॥ ८ । ४ । ३३९ ॥
 हुं चेदुद्भ्याम् ॥ ८ । ४ । ३४० ॥
 डसि-भ्यस्-ङीनां हे-हुं-हयः ॥ ८ । ४ । ३४१ ॥

आटो णा-ऽनुस्वारौ ॥ ८ । ४ । ३४२ ॥
 एं चेदुतः ॥ ८ । ४ । ३४३ ॥
 स्यम्-जस्-शसां लुक् ॥ ८ । ४ । ३४४ ॥
 षष्ठ्याः ॥ ८ । ४ । ३४५ ॥
 आमन्त्र्ये जसो होः ॥ ८ । ४ । ३४६ ॥
 भिस्सुपोर्हि ॥ ८ । ४ । ३४७ ॥
 स्त्रियां जस्-शसोरुदोत् ॥ ८ । ४ । ३४८ ॥
 ट ए ॥ ८ । ४ । ३४९ ॥
 डस्-डस्योर्हे ॥ ८ । ४ । ३५० ॥
 भ्यसामोर्हुः ॥ ८ । ४ । ३५१ ॥
 डेर्हि ॥ ८ । ४ । ३५२ ॥
 क्लीबे जस्-शसोरिं ॥ ८ । ४ । ३५३ ॥
 कान्तस्याऽत उं स्यमोः ॥ ८ । ४ । ३५४ ॥
 सर्वादेर्डसेर्हाँ ॥ ८ । ४ । ३५५ ॥
 किमो डिहे वा ॥ ८ । ४ । ३५६ ॥

डेहिं ॥ ८ । ४ । ३५७ ॥

यत्-तत्-किंभ्यो डसो डसुर्न वा ॥ ३५८ ॥

स्त्रियां डहे ॥ ८ । ४ । ३५९ ॥

यत्-तदः स्यमोर्धुं त्रं ॥ ८ । ४ । ३६० ॥

इदम इमुः क्लीबे ॥ ८ । ४ । ३६१ ॥

एतदः स्त्री-पुं-क्लीबे एह एहो एहु ॥ ३६२ ॥

एइर्जस्-शसोः ॥ ८ । ४ । ३६३ ॥

अदस ओइ ॥ ८ । ४ । ३६४ ॥

इदम आयः ॥ ८ । ४ । ३६५ ॥

सर्वस्य साहो वा ॥ ८ । ४ । ३६६ ॥

किमः काइं-कवणौ वा ॥ ८ । ४ । ३६७ ॥

युष्मदः सौ तुहुं ॥ ८ । ४ । ३६८ ॥

जस्-शसोस्तुम्हे तुम्हइं ॥ ८ । ४ । ३६९ ॥

टा-ड्यमा पइं तइं ॥ ८ । ४ । ३७० ॥

भिसा तुम्हेहिं ॥ ८ । ४ । ३७१ ॥

ङसि-ङस्भ्यां तउ तुज्झ तुध ॥ ८।४।३७२ ॥

भ्यसाम्भ्यां तुम्हहं ॥ ८।४।३७३ ॥

तुम्हासु सुपा ॥ ८।४।३७४ ॥

सावस्मदो हउं ॥ ८।४।३७५ ॥

जस्-शसोरम्हे अम्हइं ॥ ८।४।३७६ ॥

टा-ङ्यमा मइं ॥ ८।४।३७७ ॥

अम्हेहिं भिसा ॥ ८।४।३७८ ॥

महु मज्झु ङसि-ङस्भ्याम् ॥ ८।४।३७९ ॥

अम्हहं भ्यसाम्भ्याम् ॥ ८।४।३८० ॥

सुपा अम्हासु ॥ ८।४।३८१ ॥

त्यादेराद्यत्रयस्य बहुत्वे हिं न वा ॥ ३८२ ॥

मध्यत्रयस्याऽऽद्यस्य हिः ॥ ८।४।३८३ ॥

बहुत्वे हुः ॥ ८।४।३८४ ॥

अन्त्यत्रयस्याऽऽद्यस्य उं ॥ ८।४।३८५ ॥

बहुत्वे हुं ॥ ८।४।३८६ ॥

हि-स्वयोरिदुदेत् ॥ ८ । ४ । ३८७ ॥

वत्स्यति-स्यस्य सः ॥ ८ । ४ । ३८८ ॥

क्रियेः कीसु ॥ ८ । ४ । ३८९ ॥

भुवः पर्याप्तौ हुच्चः ॥ ८ । ४ । ३९० ॥

ब्रूगो ब्रुवो वा ॥ ८ । ४ । ३९१ ॥

ब्रजेर्वुजः ॥ ८ । ४ । ३९२ ॥

दृशेः प्रस्सः ॥ ८ । ४ । ३९३ ॥

ग्रहेर्गृहः ॥ ८ । ४ । ३९४ ॥

तक्ष्यादीनां छोल्लादयः ॥ ८ । ४ । ३९५ ॥

अनादौ स्वरादसंयुक्तानां क-ख-त-थ-प-फां

ग-घ-द-ध-ब-भाः ॥ ८ । ४ । ३९६ ॥

मोऽनुनासिको वो वा ॥ ८ । ४ । ३९७ ॥

वाऽधो रो लुक् ॥ ८ । ४ । ३९८ ॥

अभूतोऽपि क्वचित् ॥ ८ । ४ । ३९९ ॥

आपद्-विपत्-संपदां द इः ॥ ८ । ४ । ४०० ॥

कथं-यथा-तथां थादेरेमेमेहेधा डितः ॥४०१॥

यादृक्-तादृक्-कीदृगीदृशां दादेर्देहः ॥४०२॥

अतां डइसः ॥ ८ । ४ । ४०३ ॥

यत्र-तत्रयोस्त्रस्य डिदेत्थ्वत्तु ॥८।४।४०४॥

एत्थु कुत्रा-ऽत्रे ॥ ८ । ४ । ४०५ ॥

यावत्-तावतोर्वादेर्म उं महिं ॥ ८।४।४०६॥

वा यत्-तदोऽतोर्देवडः ॥ ८ । ४ । ४०७ ॥

वेदं-किमोर्यादेः ॥ ८ । ४ । ४०८ ॥

परस्परस्याऽदिरः ॥ ८ । ४ । ४०९ ॥

कादि-स्थैदोतोरुच्चारलाघवम् ॥ ८।४।४१०॥

पदान्ते उं-हुं-हिं-हंकाराणाम् ॥८।४।४११॥

म्हो म्भो वा ॥ ८ । ४ । ४१२ ॥

अन्यादृशोऽन्नाइसा-ऽवराइसौ ॥८।४।४१३॥

प्रायसः प्राउ-प्राइव-प्राइम्ब-पग्गिम्बाः ४१४॥

वाऽन्यथोऽनुः ॥ ८ । ४ । ४१५ ॥

कुतसः कउ कहन्तिहु ॥ ८ । ४ । ४१६ ॥

ततस्तदोस्तोः ॥ ८ । ४ । ४१७ ॥

एवं-परं-समं-ध्रुवं-मा-मनाक एम्ब पर समाणु
ध्रुवु मं मणाउं ॥ ८ । ४ । ४१८ ॥

किला-ऽथवा-दिवा-सह-नहेः किरा-ऽहवइ
दिवे महं नाहिं ॥ ८ । ४ । ४१९ ॥

पश्चादेवमेवैवेदानीं-प्रत्युतेतसः पच्छइ एम्बइ
जि एम्बहिं पच्चलिउ एत्तहे ॥ ८ । ४ । ४२० ॥

विषण्णोक्त-वर्त्मनो वुत्त-वुत्त-विच्चं ॥ ४२१ ॥

शीघ्रादीनां वहिल्लादयः ॥ ८ । ४ । ४२२ ॥

हुहुरु-घुग्घादयः शब्द-चेष्टानुकरणयोः ४२३

घइमादयोऽनर्थकाः ॥ ८ । ४ । ४२४ ॥

तादर्थ्ये केहिं-तेहिं-रेसि-रेसिं-तणेणाः ॥ ४२५ ॥

पुनर्विनः स्वार्थे डुः ॥ ८ । ४ । ४२६ ॥

अवश्यमो डें-डौ ॥ ८ । ४ । ४२७ ॥

एकशसो डिः ॥ ८ । ४ । ४२८ ॥
 अ-डड-डुल्लाः स्वार्थिकक-लुक् च ॥ ४२९ ॥
 योगजाश्चैषाम् ॥ ८ । ४ । ४३० ॥
 स्त्रियां तदन्ताड्ढीः ८ । ४ । ४३१ ॥
 आन्तान्ताड्ढाः ॥ ८ । ४ । ४३२ ॥
 अस्येदे ॥ ८ । ४ । ४३३ ॥
 युष्मदादेरीयस्य डारः ॥ ८ । ४ । ४३४ ॥
 अतोर्डेत्तुलः ॥ ८ । ४ । ४३५ ॥
 त्रस्य डेत्तहे ॥ ८ । ४ । ४३६ ॥
 त्व-तलोः प्पणः ॥ ८ । ४ । ४३७ ॥
 तव्यस्य इएवउं एवउं एवा ॥ ८ । ४ । ४३८ ॥
 क्त्व इ-इउ-इवि-अवयः ॥ ८ । ४ । ४३९ ॥
 एप्प्येप्पिण्वेव्येविणवः ॥ ८ । ४ । ४४० ॥
 तुम एवमणा-ऽणहमणहिं च ॥ ८ । ४ । ४४१ ॥
 गमेरेप्पिण्वेप्प्योरेर्लुगू वा ॥ ८ । ४ । ४४२ ॥

तृनोऽणभः ॥ ८ । ४ । ४४३ ॥

इवार्थे नं-नउ-नाइ-नावइ-जणि-जणवः ४४४

लिङ्गमतन्त्रम् ॥ ८ । ४ । ४४५ ॥

शौरसेनीवत् ॥ ८ । ४ । ४४६ ॥

व्यत्ययश्च ॥ ८ । ४ । ४४७ ॥

शेषं संस्कृतवत् सिद्धम् ॥ ८ । ४ । ४४८ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते सिद्धहेमचन्द्राभिधानशब्दा-

नुशासने अष्टमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ।

तत्समाप्तौ च समाप्तोऽयमष्टमोऽध्यायः ॥

भासीद्विशांपतिरमुद्रचतुःसमुद्र-

मुद्राङ्कितक्षितिभरक्षमबाहुदण्डः ।

श्रीमूलराज इति दुर्धरवैरिकुम्भि-

कण्ठीरवः शुचिचुलुक्यकुलावतंसः ॥ १ ॥

तस्यान्वये समजनि प्रबलप्रताप-

तिग्मद्युतिः क्षितिपतिर्जयसिंहदेवः ।

येन स्ववंशसवितर्यपरं सुधांशौ,

श्रीसिद्धराज इति नाम निजं व्यलेखि ॥२॥

सम्यग् निषेव्य चतुरश्वतुरोऽप्युपायान्,
 जित्वोपभुज्य च भुवं चतुरब्धिकाञ्चीम् ।
 विद्याचतुष्टयविनीतमतिर्जितात्मा,
 काष्ठामवाप पुरुषार्थचतुष्टये यः ॥ ३ ॥

तेनाऽतिविस्तृतदुरागमविप्रकीर्ण-
 शब्दानुशासनसमूहकदर्थितेन ।
 अभ्यर्थितो निरवमं विधिवद् व्यधत्त,
 शब्दानुशासनमिदं मुनिहेमचन्द्रः ॥ ४ ॥

॥ सम्पूर्णं प्राकृतव्याकरणम् ॥

संस्कृतादेशप्राकृतधातूनामनुक्रमणिका ।

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
अइच्छ	गम्	४१९६२
अई	गम्	४१९६२
अकुस	गम्	४१९६२
अक्खोड	कृष्	४१९८८
अक्ख	दृश्	४१९८९
अग्घ	राज्	४१९००
अङ्गुम	पूर	४१९६९
अग्घव	”	” ”
अग्घाड	”	” ”
अच्छ	आस्	४१२९५
अच्च	कृष्	४१९८७
अट्ट	कथ्	४१९९९
अट्ट	अद्	४१२३०
अड्क्ख	क्षिप्	४१९४३

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
अणच्छ	कृष्	४१९८७
अणुवज्ज	गम्	४१९६२
अण्ह	भुज्	४१९१०
अप्पाह	सं दिश्	४१९८०
अग्निड	सं गम्	४१९६४
अब्भुत्त	प्र दीप्	४१९५२
अब्भुत्त	त्ता	४१९४
अयञ्छ	कृष्	४१९८७
अल्लथ	उत् क्षिप्	४१९४४
अल्लिअ	उप सृप्	४१९३९
अल्लिव	अर्पि	४१३९
अल्ली	आङ् लीङ्	४१५४
अवअक्ख	दृश्	४१९८९
अवअच्छ	ह्राद्	४१९२२
अवआस	दृश्	४१९८९
अवक्ख	”	” ”
अवज्जस	गम्	४१९६२

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
अवयच्छ	दश्	४१९८१
अवयज्ज्ञ	दश्	४१९८१
अवयास	श्लिष्	४१९९०
अवसेह	गम्	४१९६२
अवसेह	नश्	४१९७८
अवह	रच	४१९४
अवहर	गम्	४१९६२
अवहर	नश्	४१९७८
अवहाव	कृप्	४१९५१
अवहेड	मुच्	४१९१
अवुक्क	वि शप्	४१३८
अहिऊल	दह	४१२०८
अहिपञ्चुअ	आह् गम्	४१९६३
अहिपञ्चुअ	ग्रह्	४१२०९
अहिरेम	पूर	४१९६९
अहिलह्व	काह्व्	४१९९२
अहिलह्व	”	” ”

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
आधङ्	व्या पृ	४१८१
आइय	आङ् घ्रा	४१९३
आइम्छ	कृष्	४१९८७
आउङ्	मज्	४१९०९
आचस्क	आङ् चक्ष्	४१२९७
आढप्प	” रम्	४१२५४
आयज्झ	वेप्	४१९४७
आयम्ब	”	” ”
आरोअ	उद् लस्	४१२०२
आरोल	पुज्	४१९०२
आलिह	स्पृश्	४१९८२
आलुङ्	स्पृश्	४१९८२
आलुङ्	दह्	४१२०८
आवुक	वि ज्ञप्	४१३८
आसङ्	सं भावि	४१३५
आह	काङ्	४१९९२
आहोड	तड्	४१२७

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
इच्छ	इप्	४१२१५
उक्कुम	गम्	४११६२
उक्कुड	तुड्	४१११६
उग्ग	उद् घट्	४१३३
उग्गट्	रच्	४१९४
उग्गुम्	सृज्	४११०५
उद्दु	नि द्रा	४११२
उत्थद्दु	उद् नम्	४१३६
उत्थद्दु	,, क्षिप्	४११४४
उत्थद्दु	रुध्	४११३३
उत्थाम्	आद् कम्	४११६०
उत्थल	उग्ग शल्	४११७४
उद्दाल	आद् छिद्	४११२५
उद्दुमां	पूर	४११६९
उप्पाल	कथ्	४१२
उप्पेल	उद् नम्	४१३६
उव्भाव	रम्	४११६८

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
उभुत्त	उद् क्षिप्	४११४४
उमच्छ	वञ्च्	४१९३
उम्मत्थ	अभ्याङ् गम्	४११६५
उल्लाल	उद् नम्	४१३६
उल्लुक्	तुङ्	४१११६
उल्लुण्ड	वि रिच्	४१२६
उल्लूर्	तुङ्	४१११६
उवहत्य	समा रच्	४१९५
उन्विव	उद् विज्	४१२२७
उव्वेढ	,, वेष्ट	४१२२३
उव्वेल्ल	,, ,,	४१२२३
उव्वेल्ल	प्र सृ	४१७७
उस्सिक्क	उद् क्षिप्	४११४४
उस्सिक्क	मुच्	४१९१
ऊसल	उद् लस्	४१२०२
ऊसुम्भ	,, ,,	,, ,,
ओअक्ख	हश्	४११८१

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
ओअग	वि आप्	४११४१
ओअन्द	आद् छिद्	४११२५
ओगाल	गेमन्थ	४१४३
ओम्बाल	छद्	४१२१
ओम्बाल	छावि	४१४१
ओरस	अव तृ	४१८५
ओरुम्मा	उद् वा	४१११
ओलुण्ड	वि रिच्	४१२६
ओमुक्	तिज्	४११०४
ओह	अव तृ	४१८५
ओहाम	तुल	४१२५
ओहाव	आद् क्रम्	४११६०
ओहीर	नि द्रा	४११२
कड्ड	कृप्	४११८७
कट	क्थ्	४१२२०
कथ	क्थ्	४१२४९
कमवस	स्वप्	४११४६

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
कम्म	कृ	४१७२
कम्म	भुज्	४१९९०
कम्मव	उप ,,	४१९९९
करञ्ज	भञ्ज्	४१९०६
का	कृ	४१२९४
किण	क्री	४१५२
किलिकिञ्च	रम्	४१९६८
कीर	कृ	४१२५०
कुकुर	उद् घा	४१९७
कुज्झ	कुध्	४१२९७
कुण	कृ	४१६५
कुप्प	कुप्	४१२३०
केलाय	समा रघ्	४१९५
कोआस	वि कस्	४१९९५
कोक्क	व्या इ	४१७६
कोहुम	रम्	४११६६

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
खउर	क्षुभ्	४११५४
खड्	मृद्	४११२६
खम्भ	खञ्ज्	४१२४४
खा	सं स्त्यू	४११५
खा	खाद्	४१२२८
खिज्ज	खिद्	४१२२४
खिर	क्षर	४११७३
खुट्	तुड्	४१११६
खुड	”	” ”
खुप्प	बज्ज	४११०१
खेड्	रम्	४११६८
गच्छ	गम्	४१२१५
गच्छं	गम्	३११७१
गढ	घट्	४१११२
गण्ठ	ग्रन्थ्	४११२०
गम्भ	गम्	४१२४९
गमेस	गवेष्	४११८९

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
गल	सं घद	४१११३
गलत्थ	क्षिप्	४११४३
गा	गै	४१६
गिज्झ	गृध्	४१२१७
गुञ्ज	हस्	४११९६
गुञ्जोल्ल	उत् लस्	४१२०२
गुण्ठ	उद् धूल	४१२९
गुम	भ्रम्	४११६१
गुम्म	मुह	४१२०७
गुम्मड	”	” ”
गुल्ल	कृ	४१७३
गुल्लगुञ्छ	उत् क्षिप्	४११४४
गुल्लगुञ्छ	उद् नम्	४१३६
गृण्ह	ग्रह	४१३९४
गेण्ह	”	४१२०९
घत्त	क्षिप्	४११४३

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
घत्त	गवेष्	४१९८९
घिस	ग्रस्	४१२०४
घुम्म	घूण्	४१९१७
घुल	,,	,, ,,
घुसल	मन्थ	४१९२९
घेप्प	ग्रह्	४१२५६
घोट्ट	पिब्	४१९०
घोल	घूर्ण्	४१९१७
चक्कम्म	अम्	४१९६९
चक्षुप्प	अर्पि	४१३९
चच्छ	तक्ष्	४१९९४
चह	आह् रुह्	४१२०६
चहु	मृद्	४१९२६
चहु	पिष्	४१९८५
चहु	भुज्	४१९१०
चमढ	,,	,, ,,
चय	शक्	४१८६

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
चल्ल	चल्	४१२३१
चव	कथ्	४१२
चिञ्च	मण्डय्	४१११५
चिञ्चअ	”	” ”
चिञ्चिल्ल	”	” ”
चिट्ठ	स्था	४११६
चिण	चि	४१२४१
चिम्म	चि	४१२४३
चिव्व	चि	४१२४२
चुक्क	अंश्	४११७७
चुल्लुचुल	स्पन्द	४११२७
चोप्पड	अक्ष	४११९१
छज्ज	राज्	४११००
छइ	मुच्	४१९१
छिन्द	छिद्	४१२१६
छिप्प	स्पृह	४१२५७
छिव	”	४११८२

प्राकृते

संस्कृते

प्राकृतसूत्राङ्कः

छिह	स्पृश्	४११८२
छुन्द	आइ० क्रम्	४११६०
छुप्प	छुप्	४१२४९
छुह	क्षिप्	४११४३
छेच्छं	छिद्	३११७१
जअढ	त्तर्	४११७०
जग्ग	जागृ	४१८०
जच्छ	यम्	४१२१५
जम्प	कथ्	४१२
जम्भा	अब० जृम्भ	४११५७
जम्म	जन्	४११३६
जव	यापि	४१४०
जा	जन्	४११३६
जाण	ज्ञा	४१७
जिण	जि	४१२४१
जिम	मुञ्	४१११०
जिम्म	”	४१२३०

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
जिब्ब	जि	४१२४२
जीर	जू	४१२५०
जीह	लज्	४१९०३
जुज्	युज्	४१९०९
जुज्झ	युध्	४१२९७
जुज्ज	युज्	४१९०९
जुप्प	युज्	४१९०९
जूर	खिद्	४१९३२
जूर	कुध्	४१९३५
जूरव	वच्च	४१९३
जेम	भुज्	४१९१०
झड	शद्	४१९३०
झम्प	भ्रम्	४१९६१
झर	स्मृ	४१७४
झर	क्षर्	४१९७३
झह्	सं० तप्	४१९४०
झह्	वि० लप्	४१९४८

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
झह्	उपा० लम्भ	४११५६
झह्	निः श्वस्	४१२०१
झण्ट	भ्रम्	४११६१
झा	ध्यै	४१६
झुण	जुगुप्स	४१४
झूर	स्मृ	४१७४
टिरिटिल्ल	भ्रम्	४११६१
टिविडिक	मण्ड	४१११५
ठ	उत्० स्था	४११७
ठा	स्था	४११६
उज्झ	दद्	४१२४६
उर	त्रस्	४११९८
उल्ल	पिब्	४११०
डिम्भ	संस	४११९७
ढक्	छद्	४१२१
ढण्डल्ल	भ्रम	४११६१
ढण्डोल	गवेष्	४११६१

प्राकृते

संस्कृते

प्राकृतसूत्राङ्कः

ढव	रभ्	४११५५
ढंस	वि० वृत्	४१११८
ढिक्क	गर्ज	४१३९
ढुण्डुल्ल	गवेष्	४११८९
ढुण्डुल्ल	भ्रम्	४११६१
ढुम	,,	,, ,,
ढुस	,,	,, ,,
णज्ज	ज्ञा	४१२५२
णड	गुप्	४११५०
णव्व	ज्ञा	४१२५२
णिआर	कृ	४१६६
णिउड्ड	मज्ज	४११०१
णिच्चल	क्षर	४११७३
णिच्छल्ल	छिद्	४११२४
णिज्झर	क्षि	४१२०
णिज्झोड	छिद्	४११२४
णिट्ठभ	क्षर	४११७३

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
णिट्टुह	वि० गल	४१७५
णिट्टुह	कृ	४१६७
णिम	नि० अस्	४१९९
णिम्मह	गम्	४१९६२
णिरणास	नश्	४१७८
णिरिणञ्ज	पिष्	४१७८५
णिरिगघ	नि० लीङ्	४१५५
णिरिणास	गम्	४१९६२
णिरिणास	पिष्	४१७८५
णिळस	उत्० लस्	४१२०२
णिलीय	नि० लीङ्	४१५५
णिलुक्क	” ”	” ”
णिलुक्क	तुड	४१९९६
णिळुळ्ळ	मुच्	४१९९
णिळ्ळर	छिद्	४१९२४
णिवह	गम्	४१९६२
णिवह	नश्	४१७८

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
णिवह	पिष्	४१९८५
णिव्वड	भू	४१६२
णिव्वर	कथ्	४१३
णिव्वर	छिद्	४१९२४
णिव्वल	मुच्	४१९२
णिव्वा	वि० श्रम्	४१९५९
णिव्वोल	कृ	४१६९
णिहुव	कम्	४१४४
णिहोड	निर्० वृ०पत्	४१२२
णिसुढ	नम्	४१९५८
णी	गम्	४१९६२
णीण	,,	,, ,,
णीरव	बुभुक्ष्	४१५
णीरव	आङ्० क्षिप्	४१९४५
णीलुक्क	गम्	४१९६२
णीलुञ्छ	कृ	४१७९
णीसर	रम्	४१९६८

१०३

प्राकृते

संस्कृते

प्राकृतसूत्राङ्कः

णीहर

निर्० सृ

४१७९

णीहर

आङ्० न्दू

४१९३१

णुम

छद्

४१२१

णुम

नि० अस्

४१९९९

णुव्व

प्र० कास्

४१४५

णोल्ल

क्षिप्

४१५४३

तच्छ

तक्ष्

४१९९४

तड

तन्

४१९३७

तड्

”

” ”

तड्ढव

”

” ”

तमाड

अम

४१३०

तर

शक्

४१८६

तलअण्ट

अम

४१९६१

तालिअण्ट

अम्

४१३०

तीर

शक्

४१८६

तीर

तृ

४१२५०

तुड

तुड्

४१९९६

प्राकृतो

संस्कृतो

प्राकृतसूत्राङ्कः

तुट्	तुट्	४१२३०
तुर	तुर	४११७२
तुवर	”	४११७०
तूर	”	४११७१
तेअन्न	प्र० दीप्	४११५२
तोळ	तुळ	४१११६
थक्क	स्था	४११६
थक्क	फक्क	४१८७
थिप्प	तुप	४११३८
थिप्प	वि० गल	४११७५
थुण	स्तु	४१२४१
थुम्ब	”	४१२४२
दक्क	दक्	४१३२
दज्ज	दह	४१२४६
दह	धा	४१९
दंस	दश्	४१३२
दाव	”	४१३२

प्राकृते

संस्कृते

प्राकृतसूत्राङ्कः

दुगुच्छ

जुगुप्स

४१४

दुगुञ्छ

”

” ”

दुब्ध

दुह

४१२४५

दुम

धवल

४१३४

दुहाव

छिद्

४११२४

दूम

दूङ्

४१२३

देक्ख

दृश्

४११८१

धंसाड

मुच्

४१९१

धा

धाव्

४१२३८

धाड

निद्र० स

४१७९

धुण

धूम्

४१२४१

धुमा

उद्० ध्मा

४१८

धुव

धूज

४१५९

धुव्व

”

४१३४२

नच्च

दृत्

४१२२५

नट्ट

नद्

४१२३०

नव

नम्

४१२२६

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
नस्स	नश्	४१२३०
नासव	„	४१३१
निअ	दश्	४१९८१
निअच्छ	„	„ „
निम्मव	निर्० मा	४१९९
निम्माण	„	„ „
निरप्प	स्था	४१९६
निरुवार	ग्रह	४१२०९
नीरञ्ज	भञ्ज	४१९०६
नील	निर्० सृ	४१७९
नूम	छद्	४१२१
पउल	पच	४१९०
पक्खोड	वि० कोश	४१४२
पक्खोड	शद्	४१९३०
पच्चड	क्षर्	४१९७३
पच्चइ	गम्	४१९६३
पचार	उपा० लम्भ	४१९५६

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
पच्छन्द	गम्	४१९६२
पज्ज	पद्	४१२२४
पज्जर	कथ	४१२
पज्झर	क्षर	४१९७३
पट्ट	पिब्	४१९०
पट्टव	प्र० स्थापय्	४१३७
पड	पत्	४१२९९
पडिअग	अनु० व्रज्	४१९०७
पडिसा	शम्	४१९६७
पडिसा	नश्	४१९७८
पट्टुह	क्षुभ्	४१९५४
पणाम	अर्पि	४१३९
पदअ	गम्	४१९६२
पत्ताड	मृद्	४१९२६
पम्हुस	वि० स्मृ	४१७५
पम्हुह	स्मृ	४१७४
पत्त	प्रह	४१२०९

प्राकृते

संस्कृते

प्राकृतसूत्राङ्कः

पयर	स्मृ	४१७४
पयल्ल	कृ	४१७०
पयल्ल	प्र० सु	४१७७
पर	अम्	४१९९१
परिअन्त	श्लिष्	४१९९०
परिअल्ल	गम्	४१९६२
परिअल्ल	”	” ”
परिअल्ल	बेष्ट	४१५१
परिअल्ल	बट	४१५०
परिअल्ल	शम्	४१९६७
परिअल्ल	मृद्	४१९२६
परी	क्षिप्	४१९४३
परी	अम्	४१९६१
पल्लव	नश्	४१३१
पल्लव	परि० अस्	४१२००
पल्लव	” ”	” ”
पल्लव	वि० रिच्	४१२६

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
पलोद्	प्रत्याङ्० गम्	४१९६६
पलोद्	परि० अस्	४१२००
पब्बाय	म्लै	४१९८
पब्बाल	छद्	४१२९
पब्बाल	प्लावि	४१४९
पविरञ्ज	भञ्ज	४१९०६
पहल्ल	घूर्ण	४१९९७
पार	शक्	४१८६
पास	दश्	४१९८९
पिन्न	पिब्	४१९०
पिसुण	कथ	४१२
पुच्छ	प्रच्छ	४१९७
पुञ्छ	मृज्	४१९०५
पुण	पू	४१२४९
पुल्लभ	दश्	४१९८९
पुल्लभाभ	उत्त० लस्	४१२०२
पुल्लोभ	दश्	४१९८९

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
पुव्व	पू	४१२४२
पुस	मृज्	४१९०५
पुंस	”	” ”
पोक्क	व्या० ह्	४१७६
पेच्छ	हश्	४१९८९
पेण्डव	प्र० स्थापय्	४१३७
पेल्ल	क्षिप्	४१९४३
फंस	विसं० वद्	४१९२९
फंस	स्पृश्	४१९८२
फरिस	”	” ”
फास	स्पृश्	४१९८२
फिट्ट	भ्रंस	४१९७७
फिड	”	” ”
फुट्ट	”	” ”
फुट्ट	स्फुट	४१२३९
फुड	भ्रंस	४१९७७
फुड	स्फुट	४१२३९

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
कुम	अम	४१९६१
कुस	”	” ”
कुस	मृज्	४१९०५
वज्झ	बन्ध	४१२४७
बीह	भी	४१५३
बुक्क	गर्ज	४१९८
बुज्झ	बुध्	४१२९७
बुड्ड	मज्ज	४१९०१
बोज्ज	त्रस्	४१९९८
बोल्ल	कथ	४१२
भण्ण	भण्	४१२४९
भमड	अम्	४१९६१
भम्मड	”	” ”
भमाड	”	” ”
भर	स्मृ	४१७४
भल	”	” ”
भा	मी	४१५३

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
भिन्द	भिद्	४१२१६
भिष	भास्	४१२०३
भुक्	भष्	४११८६
भुज	भुज्	४१२४९
भुञ्ज	”	४१११०
भुम	भ्रम्	४११६१
भुल्ल	भ्रंस्	४११७७
मेच्छं	भिद्	३११७१
भोच्छं	भुज्	३११७१
मग्ग	मग्	४१२३०
मच्च	मद्	४१२२५
मज्ज	निर्० मद्	४११२३
मइ	मृ	४११२६
मढ	”	” ”
मल	मृद्	४११२६
मह	काह्	४११९२
महमह	प्र० सु	४१७८

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
मिल	मील्	४१२३२
मुज्झ	मुइ	४१२१७
मुण	ज्ञा	४१७
मुर	घट्	४१११४
मुसुमूर	भञ्ज	४११०६
म्हुस	प्र० मृश-मुष्	४११८४
मूर	भञ्ज	४११०६
मोच्छं	मुच्	३११७१
मोद्वय	रम्	४११६८
मेलव	मिश्र	४१२८
मेल्ल	मुच्	४१९१
रम्प	तक्ष	४११९४
रम्फ	”	” ”
रम्भ	आङ्० रम्	४११५५
रम्भ	गम्	४११६३
रक्कोल	दोल	४१४८
राव	रञ्ज	४१४९

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
रिअ	प्र० विश	४१९८३
रीड	मण्ड	४१९९५
रीर	राज	४१९००
रुज्झ	रुध्	४१२९८
रुञ्ज	रुत	४१५७
रुण्ट	”	” ”
रुन्ध	रुध्	४१२९८
रुन्भ	”	४१२४५
रुम्भ	”	४१२९८
रुव	रुद्	४१२२६
रोच्छं	”	३१९७९
रोञ्च	पिष्	४१९८५
रोव	रुद्	४१२२६
रोसाण	मृज	४१९०५
रेअव	मुच	४१९९
रेह	राज	४१९००
लग्ग	रुम्भ	४१२३०

प्राकृते

संस्कृते

प्राकृतसूत्राङ्कः

लढ	स्मृ	४१७४
लब्भ	लभ्	४१२४९
लहस	संस	४१९९७
लिक	नि० लीङ्	४१५५
ल्लिक	” ”	” ”
लिम्प	लिप	४१९४९
लिब्भ	लिह	४१२४५
लिस	स्वप	४१९४६
लुक	नि० लीङ्	४१५५
लुक	तुङ	४१९९६
लुञ्छ	मृज	४१९०५
लुण	लू	४१२४९
लुव्व	”	४१२४२
लुह	मृज	४१९०५
लूर	छिद	४१९२४
लोट्ट	स्वप	४१९४६
लोह	लुट	४१२३०

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
वग्गोल	रोमन्थ	४।४३
वच्च	काङ्क्ष	४।१९२
बच्च	व्रज	४।२२५
वज्ज	त्रस	४।१९८
वज्ज	दृश	४।१८१
वज्जर	कथ	४।२
वडवड	वि० लप	४।१४८
वड्डु	वर्ध	४।२२०
वमाल	पुञ्ज	४।१०२
वम्फ	वल	४।१७६
वम्फ	काङ्क्ष	४।१९२
वरहाड	निर्० सु	४।७९
वल	आङ्० रोपि	४।४७
वल	निर्० पद	४।१२८
वल	ग्रह	४।२०९
वलग्ग	आङ्० रुह	४।२०६
वसुधा	उद० वा	४।११

प्राकृत

संस्कृत

प्राकृतसूत्राङ्कः

वा	म्लै	४११८
वाबम्फ	कृ	४१६८
वास	अब० काश्	४११७९
वाह	,, गाह	४१२०५
वाहिप्प	व्या० ह	४१२५३
विअट्ट	विसं० वद	४११२९
विउड	नश	४१३१
विक	वि० कृ	४१५२
विच्छोल	कम्पि	४१४६
विडविडु	रच	४१९४
विढप्प	अर्ज	४१२५१
विढव	,,	४११०८
विप्पगाल	नश	४१३१
विम्हर	वि० स्मृ	४१७५
विम्हर	,,	४१७४
विर	भञ्ज	४११०६
विर	शुप	४११५०

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
विरमाल	प्रति० ईक्ष	४१९३
विरल्ल	तन	४१९७
विरा	वि० लीड्	४१५६
विरोल	मन्थ	४१९२१
विलुम्प	काह्	४१९९२
विल्लोट्ट	विसं० वद	४१९२९
विसट्ट	दल	४१९७६
विसूर	खिद	४१९३२
विहीर	प्रति० ईक्ष	४१९९३
विहोड	तड	४१२७
वीसर	वि० स्मृ	४१७५
वीसाल	मिश्र	४१२८
वुब्भ	वह	४१२४५
वेअड	खच्	४१८९
वेड	वेष्ट्	४१२२१
वेमय	भञ्ज्	४१९०६
वेलव	उपा० कम्भ्	४१९५६

प्राकृते

संस्कृते

प्राकृतसूत्राङ्कः

वेलव	वञ्च्	४१९३
वेल्ल	रम्	४१९६८
वेहव	वञ्च्	४१९३
वोक्क	वि० ज्ञप	४१३८
वोच्छं	वच	३११७१
वोज्ज	वीज्	४१५
वोत्	वच्	४१२११
वोल	गम्	४१९६२
वोसट्ट	वि० कस्	४१९९५
वोसिर	सृज	४१२२९
सक्क	शक	४१२३०
सङ्कुड्ड	रम	४१९६८
सङ्ग	कथ	४१२
सड	सद	४१२१९
सन्दाण	कृ	४१६७
सन्दुम	प्र० दीप	४१९५२
सन्धुक्क	प्र० दीप्	४१९५२

प्राकृते

संस्कृते

प्राकृतसूत्राङ्कः

सन्नाम	आङ्०	दृङ्	४१८३
सन्नुम		छद्	४१२१
समाण		भुज	४१११०
समाण	सम्०	आप	४११४२
समार	समा०	रच	४१९५
संभाव		लुभ	४११५३
संवेल्ल	सं०	वेष्ट	४१२२२
सलह		श्लाघ	४१८८
सव्वव		दश	४११८१
सह		राज	४११००
साधद्ध		कृष	४११८७
सामग्ग		श्लिष्	४११९०
सामय	प्रति०	ईक्ष	४११९३
सार	प्र०	हृ	४१८४
सारव	समा०	रच	४१९५
साह		कथ	४१२
साहट्ट	सं०	वृ	४१८२
साह्वर	"	"	४१८२

प्राकृते

संस्कृते

प्राकृतसूत्राङ्कः

सिज्ज	खिद्	४।२२४
सिज्झ	सिध	४।२१७
सिञ्च	सिच	४।९६
सिप्प	स्नेह०सिच	४।२५५
सिम्प	सिच्	४।९६
सिब्ब	सिव्	४।२३०
सिह	स्पृह	४।३४
सिह	काङ्क्ष्	४।१९२
सीस	कथ	४।२
सुण	श्रु	४।२४१
सुमर	स्मृ	४।७४
सुव्व	श्रु	४।२४२
सूड	भञ्ज	४।१०६
सूर	”	” ”
सेह	नश्	४।१७८
सोल्ल	पच्	४।९०
सोल्ल	क्षिप	४।१४३
हक्क	नि० सिध	४।१३४

१२२

प्राकृते	संस्कृते	प्राकृतसूत्राङ्कः
हक्खुव	उद्ग० क्षिप	४११४४
हण	श्रु	४१५८
हम्म	हन्	४१२४४
हर	ग्रह	४१२०९
हव	भू	४१६०
हस्स	हस	४१२४९
हारव	नरा	४१३१
हीर	ह	४१२५०
हु	भू	४१६१
हुण	हु	४१२४१
हुप्प	भू	४१६३
हुल	मृज	४११०५
हुल	क्षिप	४११४३
वहु	भू	४१६०
हुक्क	हु	४१२४२
हू	भू	४१६४
हो	भू	४१६०

